

Att mäta det omätbara: Kulturstatistikens roll och utvecklingsbehov

Kulturstatistiken är ett av de minsta områdena i statistiken. Samtidigt växer kultursektorns i betydelse, dess betydelse för samhällsekonomin och sysselsättningen liksom kulturens andel i människors fritidsmönster. Den tillgängliga kulturstatistiken släpar emellertid alltmer efter behoven av en adekvat statistik på området. Frågan ställs hur kultursektorns statistikförsörjning i framtiden bör utformas och organiseras för att optimalt tillfredsställa behoven. Som underlag för en diskussion behövs en bred genomlysning av kulturområdets statistiksystem.

Sten Månsson, verksam som kulturstatistiker vid SCB och Kulturrådet sedan mitten av 1970-talet, ger här sin analys av kulturstatistikens läge och utvecklingsbehov. I dag arbetar han som expert inom SweCult¹ vid Linköpings universitet med projektet KulturSverige. Denna uppsats ingår som artikel i rapporten, men är också tänkt att kunna tjäna som inspel i den kulturpolitiska utredningens analys av kultursektorns kunskapsförsörjning.

<u>INNEHÅLL</u>	<u>sid.</u>
1. Kulturstatistik –Ett mångtydigt begrepp	2
2. Kulturstatistik –Verktyg för analys, utvärdering och planering	3
3. Kulturstatistikens organisation och regelverk	4
4. Kulturstatistikens utveckling och nuläge	7
5. Mätproblem i kulturstatistiken	9
6. Internationell omvärld. EU- och Unescosamordning	10
7. Den kulturstatistiska behovsbilden. Användarförankring	13
8. Förändringsbehov och behov av ny kulturstatistik	15
9. Vad bör göras? Prioriteringar och strategier	33
Bilaga. Kulturstatistisk utgivning och publicering 1991—2007	41
Unesco: Framework for Cultural Statistics, FCS	43

---

¹ Swedish Culture Policy Research Observatory, Tema Q, Linköpings universitet

Kulturstatistik –Ett mångtydigt begrepp

“Kultur” kan definieras på vitt skilda sätt. Historiskt har kultur haft olika betydelser, t.ex i den antika grekiska tiden, under upplysningstiden eller i den borgerliga kultursyn som växte fram under 1800-talet. I vetenskapliga eller politiska sammanhang har kultur olika innebörd. Forskarnas kulturbegrepp utgår vanligen från antropologiska eller kultursociologiska synsätt och omfattar en bred kultursyn; i forskningen analyseras gemensamma mönster i värderingar och traditioner. Det kulturpolitiska området är snävare. I 1970-talets kulturpolitiska beslut definierades kulturpolitiken att omfatta de kulturområden där samhället engagerar sig genom olika åtgärder, t.ex. med lagstiftning eller offentliga bidrag. Departementsorganisation och kulturbudget kan ge en innehållsmässig ram för kulturstatistiken, men departementsorganisation och budgetindelningar förändras. I statistiken söker man efter logiska begrepp och definitioner som kan ge kontinuitet och internationell jämförbarhet i redovisningar.

Termen ”kulturstatistik” kan alltså tolkas i olika betydelser. I kulturstatistik inkluderas vanligen även massmedier, t.ex. böcker, film och tidskrifter. Frågor som rör tidningar, TV, radio, video, fonogram och Internet ingår i Kulturdepartementets område. Ibland betraktas massmediestatistiken som ett självständigt område. Statistik om informationssamhället är tangerande kulturstatistiken. Informationens innehåll kan ses som kultur, medan ”hårdvaran” räknas till IT-området. En biobiljett ser man självklart som en kulturutgift och därför bör utgiften, om man hyr samma film till videon hemma eller om filmen distribueras över Internet, också betraktas som kulturkonsumtion. Samhällets ansvar omfattar bl. a teatrar, museer, konserthus, bibliotek, arkiv och kulturmiljön. Massmedierna bekostas till största delen av hushållen och står för en stor del av vår privata kulturkonsumtion. Den kommersiella sektorn, kulturindustrin, innefattar också nöjesutbud i olika former. Den samlade kulturkonsumtionen i samhället kan uppskattas till 60 mdr kr, varav ca 18 mdr kr (30%) är offentligt stöd och resten, ca 42 mdr kr (70%) utgörs av privat kulturkonsumtion.

Föreningsliv och folkbildning är en del av kulturen. I studieförbundens verksamhet ryms såväl amatörkultur som professionell kultur. Den kommunala musik- och kulturskolan inräknas till kultur i kulturstatistiken. Statistik om idrott och spel betraktas i Sverige som ett självständigt område, men i en del länder räknas idrottsstatistik till kulturstatistiken. Samma förhållande gäller statistiken om den kyrkliga och religiösa sektorn. Ibland inkluderas även statistik om fritiden som en del i kulturstatistiken. Arkitektur ingår i det kulturpolitiska området sedan Kulturpropositionen 1996, vilket dock ännu inte lett till någon förändring i den svenska kulturstatistiken.

I en del statistiska redovisningar krävs en exakt och entydig definition av ”kultur”, detta gäller t.ex. vid beräkning av kulturutgifter. I svensk kulturstatistik har avgränsning av kulturutgifterna grundats på de båda kulturpolitiska utredningarna under 1970- resp. 1990-talen.

Genom internationellt samarbete har en enhetlig syn alltmer kommit att utkristalliseras då det gäller kulturstatistikens innehåll, avgränsning och uppbyggnad. Här sätts definitioner upp i en nomenklatur. Inom Unesco och EU har standarder utvecklats och den svenska kulturstatistiken står inför att anpassas till ett internationellt synsätt i redovisningar. Ett grundläggande dokument är Unescos kulturstatistiska begreppssystem, ”Framework for Cultural Statistics” (FCS).

Kulturstatistik –Verktyg för analys, utvärdering och planering

Statistikens viktigaste uppgift är att tjäna som kompass och visa på färdriktning. Insatt i historiska sifferserier ger den oss kunskap om utvecklingen. Från en ofta omfattande statistik kan indikatorer och nyckeltal konstrueras som komprimerat sammanfattar komplexa trender eller strukturer.

Kulturstatistiken har länge tillhört de små och outvecklade statistikområdena. Senaste decenniet har dock kulturstatistiken tilldragit sig ett växande intresse. Det finns i dag en ökad insikt om den ekonomiska betydelsen av kultur- och mediesektorn. Kultur och massmedier är en väsentlig del av vår fritid. Internet har förändrat kulturens förutsättningar med nya distributionsformer. Beroendena är en av de ekonomiskt mest snabbväxande sektorerna.

Mål- och resultatstyrning infördes under 1990-talet i den offentliga sektorn. Politikernas tidigare detaljstyrning ersattes med generella mål och riktlinjer. Myndigheternas tjänstemän fick i uppgift att utvärdera de kulturpolitiska insatserna och ta fram nyckeltal som kan indikera måluppfyllelse. Detta gäller såväl nationellt, regionalt som lokalt. Nyckeltal kan t. ex. bestå i per capitavärden, procent av befolkningen som är kulturaktiva eller antal minuter som ägnas åt en viss kulturaktivitet. Andra mått kan vara styckkostnadspriser, t.ex. offentliga kostnader per teaterbesök eller kostnaden för ett boklån.

Behoven av uppföljning och utvärdering har ökat genom besparingar och effektivisering i offentliga verksamheter. Det ställs krav på prioriteringar där statistiska underlag blir nödvändiga. I kärnan av utvärdering ligger förhållandet mellan offentliga insatser och verksamhetsresultat relaterat till politiskt uppställda mål.

Statistik om kulturvanorna visar att svenskarna sedan mitten av 1970-talet generellt blivit mer kulturaktiva. Hur påverkar efterfrågeökningen det framtida behovet av kulturutbud? Vilka konsekvenser får en fortsatt urbanisering med inflyttning till storstäder för den kulturella infrastrukturen eller en äldre befolkning med särskilda kulturella behov? Behoven av kultur i skolan varierar med årskullarnas elevantal. Vilka dimensioneringsbehov kommer i framtiden att ställas då det gäller konstnärliga utbildningar? Statistiken kan här ge underlag för prognoser.

För kulturpolitiska reformer behövs uppföljning och utvärdering. Bokprisernas utveckling i samband med sänkningen av bokmomsen är exempel då statistik efterfrågades. Ett annat exempel är de fria entréerna vid museerna. I analys av avgifternas och biljettprisernas betydelse, s.k. priselasticitet, behövs statistiska data. Underlag för prognoser och planering är en annan användning där statistiken används för att besvara frågor t.ex. om. Insatser för barn- och ungdomar är ett annat område som kräver kontinuerlig uppföljning.

Efterfrågan på kulturstatistik har ökat inom den kulturpolitiska forskningen som allt oftare använder empiriska metoder. På olika nivåer används siffermaterial i den kulturpolitiska vardagen, i landets kulturförvaltningar, kulturinstitutioner, bokförlag, mediebolag eller kulturorganisationer. Statistiken formar den kulturpolitiska opinionsbildningen genom massmediernas rapportering. Den kulturpolitiska ”verklighetsbilden” kan därför, alltsedan utredningen *Ny kulturpolitik* på 1970-talet, sägas ha haft sin grund i kulturstatistiken.

Kulturstatistikens organisation och regelverk

Efter decennier av centralisering inom svensk statistik genomfördes 1994 den s.k. statistikreformen som innebar en decentralisering av statistikorganisationen. Statistikansvaret med budgetresurser överflyttades från Statistiska centralbyrån, SCB, till drygt tjugotalet fackmyndigheter. Reformen var ett resultat av 1990 års statistikutredning och Genomförandekommittén (1993), utredningar som båda föreslog en ny statistikorganisation. Statistikutredarna ansåg att den nya organisationen med konkurrensutsättning skulle ge ett effektivare produktionssystem. Man menade också att en decentralisering skulle leda till en bättre användaranpassning av statistiken.

Bland många fackstatistiker, liksom ledarskribenter, fanns en tveksamhet inför reformen. Riksdagsbeslutet togs med knappast möjliga majoritet. I diskussionerna menades att rollen som politiskt operativ myndighet kan medföra rollkonflikter om myndigheterna samtidigt skall utvärdera de genomförda insatserna med hjälp av den framtagna statistiken.

Delar av statistikansvaret fanns dock kvar inom SCB, t.ex. nationalräkenskapsstatistiken och befolkningsstatistiken, medan sektorsrelaterade statistikområden överfördes till fackmyndigheterna. De nya statistikmyndigheterna kom dock fortsättningsvis att anlita SCB för statistikproduktion i ett system av beställare-utförare. Den svenska statistikreformen med ett decentraliserat ansvar kom emellertid inte att få någon efterföljd i andra länder. Snarare kan sägas att utvecklingen internationellt visat på den motsatta vägen, t.ex. i Storbritannien där man gått från ett decentraliserat utgångsläge till ett centraliserat statistiksystem.

En av de nya statistikmyndigheterna i samband med förändringarna 1994 var Statens kulturråd. Den nya statistikorganisationen innebar att det *inom Kulturdepartementets område kom att finnas en statistikansvarig myndighet, Kulturrådet*. En målsättning i statistikreformen var att den samlade officiella statistiken skulle få ett heltäckande ansvar genom de statistikansvariga myndigheterna, ansvarsområdena skulle sålunda gå ”kloss i kloss”, luckor eller överlappningar skulle undvikas. Som jämförande exempel finns inom Utbildningsdepartementets område tre statistikansvariga myndigheter, Skolverket, Högskoleverket och CSN. Ett annat exempel är Jordbruksdepartementets område inom vilket Jordbruksverket, Fiskeriverket och Lantbruksuniversitetet är statistikansvariga myndigheter.

Andra myndigheter och aktörer med kulturstatistiska uppgifter

Rådet för den officiella statistiken har ett övergripande ansvar för den offentliga statistiken. Rådet är organiserat inom *Statistiska centralbyrån*, SCB, som också är ansvarsmyndighet för statistik som inte faller på någon sektorsmyndighet (t. ex. välfärdsstatistik, nationalräkenskaper och befolkningsstatistik). SCB har på samma sätt ett övergripande samordnade ansvar i frågor som rör metodutveckling, internationell samordning m.m. SCB mäter bl.a. kulturvanor inom det s.k. ULF-programmet. Även annan SCB-producerad statistik har ett kulturstatistiskt intresse, t.ex. nationalräkenskapsstatistiken, företagsstatistiken, arbetsmarknadsstatistiken eller statistik om utbildningar. Ansvaret för den svenska statistikpolitiken ligger inom *Finansdepartementet* som särskilt följer internationell samordning och har ansvar för förordningar och lagstiftning.

Nordicom, Göteborgs Universitet, har i uppdrag av Kulturdepartementet att ta fram massmediestatistik, bl.a. Mediebarometern och publikationen *Mediesverige. Radio- och TV-verket* har också ett mediestatistiskt uppdrag, särskilt etermedier, som publiceras i skrifterna *Medieutveckling* och *Mediostatistisk Årsbok*. Inom medieområdet finns även *Presstödsnämnden* som en statistikintressent. *SIKA* (Statens institut för kommunikationsanalys) är statistikansvarig myndighet som publicerar statistik om bl.a. IT-området, t.ex. Internetanvändning.

I samband med statistikreformen 1994 kompletterades Kulturrådets instruktion med en passus om samrådskyldighet med *Riksantikvarieämbetet* i frågor som rör kulturmiljöstatistiken. Kulturmiljöstatistiken svarade SCB tidigare för och anslaget för statistiken överfördes 1994 till Kulturrådet.

Riksarkivet tar fram en statistik om arkivväsendet inom sitt område. *Sv. Filminstitutet* publicerar årligen en statistik över filmbranschen. I ett särskilt uppdrag ska *Konstnärsnämnden* årligen publicera en statistik över konstnärers ekonomiska situation. *KLYS*, (Konstnärliga och litterära yrkesutövarers samarbetsorganisation) är en annan intressent vars medlemsorganisationer bl.a. tar fram inkomststatistik.

Folkbildningsfrågor hanteras inom *Folkbildningsrådet* som även tar fram egen statistik. Studieförbundsstatistiken är exempel på officiell kulturstatistik som faller utanför Kulturrådets saksvar. Inom studieförbundens verksamhet ryms stora delar av amatörkulturen.

Folkhälsoinstitutet har i uppdrag att redovisa indikatorer och bestämningsfaktorer om folkhälsan. I rapporter som lämnats ingår kulturen som en komponent med betydelse för folkhälsan. *Barn- och ungdomsstyrelsen* har i uppdrag att ta fram statistik om ungdomarnas fritid.

Forskningsbiblioteksstatistiken finansieras av *Kungliga Biblioteket/BIBSAM* även om statistiken formellt ryms inom Kulturrådets statistikansvar. Branschorganisationer producerar egen statistik, t.ex. *Bokförläggareföreningen*, *IFPI* (fonogramproducenter) eller *VIDSAM* (Videouthyrarnas samarbetsorganisation) m.fl. *Svensk Tidningsstatistik AB*, *TS*, är ett annat exempel.

Organisationen *Sveriges landsting och kommuner*, *SKL*, är en viktig aktör då det gäller statistik om kulturverksamhet på regional och lokal nivå. *Arbetsmarknadsverket*, numera *Arbetsförmedlingen*, har i sin statistik även uppgifter om sysselsättning inom kulturområdet. *Institutet för tillväxtpolitiska studier*, *ITPS*, har ett särskilt uppdrag då det gäller statistik om kreativa näringar. *KK-stiftelsen* har i några rapporter kartlagt den svenska upplevelseindustrin.

Kulturstatistikens regelverk

Kulturrådets formella statistikansvar regleras i *statistiklagen*, *statistikförordningen* samt i *instruktion* för Statens kulturråd. Rådet för den officiella statistiken har utfärdat *föreskrifter för den officiella statistiken*. *EU-kommissionen* med sin statistikmyndighet *Eurostat* har i olika sammanhang behandlat kulturstatistiken, som i dag även ingår som område i EU:s lagstiftning. Därutöver finns andra styrdokument, t.ex. *Kulturpropositionen* 1996 och *Genomförandekommitténs* betänkande från 1994 som båda kan sägas utgöra viktiga förarbeten för dagens kulturstatistik.

Utdrag i nämnda dokument med relevans för kulturstatistiken och Kulturrådets statistikansvar:

Instruktion för Statens kulturråd, förordning 2007:1186:

1 § ”...följa utvecklingen inom kulturområdet och ge ett samlat underlag för den statliga kulturpolitiken”

5 § ”ansvara för officiell statistik enligt förordningen (2001:100) om den officiella statistiken”

”...i den statistiska produktionen belysa och analysera kvinnors och mäns villkor”

8 § ”I fråga om statistik enligt § 5 som rör kulturmiljövården ska myndigheten samråda med Riksantikvarieämbetet”

I *Lag om den officiella statistiken* (2001:99) preciseras begreppet officiell statistik:

”§3 Officiell statistik skall finnas för allmän information, utredningsverksamhet och forskning. Den skall vara objektiv och allmänt tillgänglig”.

Statistikförordningen (SFS 2001:100)

Under rubriken ”Kultur och fritid” förtecknas Kulturrådet som statistikansvarig myndighet för området. Det föreskrivs att Kulturrådet skall svara för Sveriges officiella statistik (SOS) inom områdena ”Bibliotek, Studieförbund, Museer, Samhällets kulturutgifter samt Kulturmiljövård”.

I *Kulturpropositionen* (Prop. 1996/97:3) pekas på bl. a. behovet av en förbättrad statistik över kommunernas kulturutgifter. Det sägs vidare i propositionen att ”Det tillhör också Kulturrådets åligganden att göra samlade analyser av kulturområdet utifrån olika aspekter. Ett exempel är *återkommande allmänna kulturvaneundersökningar*. Ett annat exempel är den svenska nationalrapport som togs fram i samband med Europarådets granskning av svensk kulturpolitik år 1990.”

Allmänna direktiv för statistikansvariga myndigheter: I *prop. 1992/1993:101* föreslogs bl.a. att statistikansvaret delegeras till den myndighet som den statliga statistiken har naturlig anknytning till. Statistikansvariga myndigheter skall bevaka och samordna även andra statistikbehov än sina egna. I *Genomförandekommittens betänkande* (SOU 1994:1) läggs ramarna fast för den decentraliserade statistikorganisationen. Beslutet formaliserades genom budgetpropositionen samma år, i vilken hänvisades till utredningsbetänkandet.

I *Kulturutredningen* (SOU 1996:00) pekas på behovet av förbättrade utvärderingsmetoder och som särskild uppgift för Kulturrådet pekas på att analysera kulturvanornas utveckling. I betänkandet *Utvärdering av statistikreformen*, SOU 1999:96 efterlystes bl.a. en precisering då det gäller Kulturrådets ansvarsområde. Kulturrådet tilldelades 1998 ett särskilt uppdrag att utveckla en bok- och tidskriftstatistik i *prop. 1997/98:86, Litteraturen och läsandet*.

Kulturstatistikens utveckling och nuläge

Kulturstatistiken har mer än hundraåriga rötter i Sverige. Redan vid förra sekelskiftet publicerades en riksredovisning över landets sockenbibliotek. En årlig statistik över folkbiblioteken växte

fram i början av 1910-talet. Statistiken togs fram inom dåvarande Skolöverstyrelsen fram till mitten av 1970-talet då ansvaret överfördes till SCB, en bakgrund var den införda biblioteksersättningen som krävde en utbyggd biblioteksstatistik. Museistatistik har publicerats av Svenska museiföreningen alltsedan 1920-talet men i slutet av 1970-talet övertog SCB ansvaret och statistiken blev därmed officiell. Teater- och musikstatistik producerades av dåvarande Teater- och musikrådet fram till att Kulturrådet 1975 startade sin verksamhet. Studieförbundsstatistiken utvecklades under 1940-talet då det statliga stödet till folkbildningen behövde en utökad statistik. Även en arkivstatistik har publicerats alltsedan 1930-talet. SCB har genom åren publicerat en översiktlig och kortfattad kulturstatistik i Statistisk årsbok. Administrativa behov i bidragshantering var alltså i flera fall en bakgrund till statistikuppbyggnad.

Det var emellertid först i utredningsbetänkandet *Ny kulturpolitik* (SOU 1972:66) som kulturområdet fick en systematisk och grundlig kulturstatistisk analys. Utredningen publicerade också en första samlad kulturstatistisk skrift i anslutning till sitt betänkande.

Efter de kulturpolitiska besluten 1975 påbörjades en systematisk utveckling av kulturstatistiken. Ett nära samarbete växte fram mellan Kulturrådet, SCB, dåvarande SR/PUB² och Nordicom³. Några omfattande kulturstatistiska samlingsvolymerna publicerades i samarbete mellan SCB och Kulturrådet. Kulturbarometern och Mediebarometern utvecklades till årliga mätningar av befolkningens kultur- och medievanor och i Barnbarometern mättes småbarnens kultur- och medievanor. Inom SCB organiserades arbetet på en särskild enhet för kultur- och mediestatistik med hjälp av en referensgrupp av användarrepresentanter.

I samband med statistikreformen 1994 överfördes ca 1,5 milj. kr från SCB till Kulturrådet för produktion av officiell kulturstatistik. I mitten av 1990-talet fanns en löpande publicering av officiell kulturstatistik omfattande områdena: Bibliotek, Museer, Studieförbunden, Samhällets kulturutgifter samt Kulturmiljövård. Därutöver togs inom Kulturrådet årligen fram (dvs. utanför den officiella statistiken): Teater- och dansstatistik, Musikstatistik samt Kulturbarometern (statistik om kulturvanor). Det förekom också ad-hocutgivning på olika teman.

I samband med överflyttningen av statistikansvaret 1994 fick Kulturrådet i uppdrag av Kulturdepartementet att genomföra en översyn av kulturstatistiken med förslag till utbyggnad och utveckling. Den framtagna planen (Översyn av kulturstatistiken, bilaga FAF 1996) innehöll en kulturstatistisk behovsanalys samt utbyggnadsförslag i en femårig plan. Några nya medel för utbyggnad av kulturstatistiken tilldelades emellertid inte.

Nya medel för utbyggnad av statistik om böcker och tidskrifter tilldelades Kulturrådet som en följd av litteraturpropositionen 1997. Utanför den löpande statistikpubliceringen togs också initiativ för en analys av den samlade ULF-statistiken, *Den kulturella välfärden*, liksom bl.a. en statistikskrift om barn- och ungdomars kultur. En engelskspråkig broschyr publicerades 1998, *Cultural Facts*.

Kulturrådet deltog aktivt med statistikinsatser i några internationella projekt t.ex. Europarådets ”*In from the Margins*” som innehåller omfattande internationell kulturstatistik. Den svenska s.k. *Nationalrapporten* som gavs ut i Europarådets serie av länderrapporter byggde på ett omfattande

---

² Avdelningen för Publik- och programforskning, Sveriges Radio

³ Nordic Information Centre for Media and Communication Research

kulturstatistiskt material. Ett flerårigt nordiskt kulturstatistiskt samarbete mellan ländernas kulturministerier resulterade (1994) i rapporten *Kulturindikatorer i Norden*. Skriften gavs ut av Nordiska Statistiska Sekretariatet (författaren till denna uppsats var ansvarig för projektet).

Kulturutredningens delbetänkande, ”*Tjugo års kulturpolitik 1974-1994*” (SOU 1995:85) innehöll en samlad utvärdering och analys av utvecklingen sedan den första kulturpropositionen. Utvärderingen byggde på ett mycket omfattande kulturstatistiskt material inom hela det kulturpolitiska fältet.

Sverige var genom Kulturrådet representerat i Eurostats europeiska utvecklingsprojekt som inleddes 1994. Ett prioriterat statistikområde var statistik om *Participation* (kulturvanemätningar). Representanterna från Sverige, Nederländerna och Luxembourgen var drivande då det gällde att utveckla de gemensamma kulturvanemätningar som Eurobarometer genomförde i 27 europeiska länder åren 2001 och 2003.

I de två rapporterna *Kulturstatistik 2000 resp. 2002* presenterade Kulturrådet en samlad översiktlig kulturstatistik. Innan statistikansvaret överfördes 1994 hade SCB tillsammans med Kulturrådet publicerat fyra utgåvor av en kulturstatistisk ”årsbok”, åren 1975, 1980, 1986 samt 1992.

En första *kulturmiljöstatistik* publicerades av Kulturrådet 1996 i samarbete med RAÄ. Kulturrådet tog 1999 även ett initiativ för utveckling av *arkivstatistik*. Riksarkivet blev samtidigt representerat i referensgruppen för kulturstatistik. Projektet kom dock att avstanna utan någon statistikpublicering.

Även arbetet med kulturmiljöstatistiken blev liggande, någon ny statistik har sålunda inte tagits fram sedan 1996 trots att kulturmiljöstatistiken upptas i statistikförordningen. Under 2002 ingicks ett avtal mellan Kulturrådet och RAÄ om ett återupptagande av statistikpublicering.

En väsentlig del i Kulturrådets statistikverksamhet var Kulturbarometern som kom att få en tjuugoårig historia, från den första mätningen 1982 till den senaste (sista?) som genomfördes 2002.

Kulturrådet har de senaste åren valt att genom upphandling ”outsourca” den tidigare internproducerade statistiken om museer/konsthallar liksom statistiken om folkbiblioteken och studieförbunden som tidigare producerats av SCB. Därigenom bröts ett produktionssamband med SCB som under flera decennier funnits i kulturstatistiken. Kulturrådet torde vara den enda bland de 25 statistikmyndigheterna som valt en sådan väg. Härigenom har förlorats ett nätverk av statistikkontakter, kontakter som varit värdefulla i metodfrågor och ”genvägar” till olika ämnesavdelningar inom SCB. Generationer av statistiker har skolats inom, eller i nära samarbete med SCB, en myndighet som skulle kunna liknas vid ett universitet för den offentliga statistiken.

Mätproblem i kulturstatistiken

I uppsatsrubriken ställs frågan om kulturstatistiken ”mäter det omätbara”. Är kulturen i sig mer imaginär och omätbar än andra samhällssektorer? Eller ligger problemet i den kvantitativa metoden, i siffrornas inneboende begränsning?

Mätproblem finns självklart också i t ex utbildningsstatistik eller statistik om sjuk- och hälsovård. Statistiken enbart kan knappast beskriva kvalitativa aspekter i en verksamhet. Hur mäts kvalitet i? Då det gäller utbildning eller sjuk- och hälsovård har forskare utvecklat metoder för att mäta kvalitet. Inom konst och kultur är möjligheterna uppenbart mindre och analysmetoderna inte utvecklade. Kultur handlar ytterst om subjektiva upplevelser.

Skillnaden mellan god och dålig kultur undandrar sig kvantitativa mätningar. Statistiken grundas på objektiva definitioner, t. ex begrepp som ”bok” behöver en rent fysisk definition för att statistiskt mätas (tryckalster omfattande minst 30 sidor etc.). Då definitioner har ställts upp blir det statistikens uppgift att täcka in data som ryms inom definitionsområdet. Att få en heltäckande statistik är i praktiken omöjligt, kulturlivet är alltför mångskiftande och drivs av många olika arrangörer och huvudmän.

Man skulle kunna säga att de senaste decennierna inneburit ”siffernissarnas” revansch efter ett 1970-tal som präglades av reformer. Politiker kunde under reformåren ”ge gas” utan alltför besvärande krav på utvärderingar. Besparingar och nedskärningar kom dock så småningom att prägla 1980- och 1990-talen, samtidigt som prioriteringsunderlag började efterfrågas.

Ibland har pekats på risken att kulturen skulle ”ekonomiseras” eller ”vinstoptimeras” genom att statistik (alltför ofta) används som mått på kulturverksamheter. Allt högre krav ställs på intäktfinansiering och ibland ses kulturen som ett medel för andra samhällsförändringar, t ex av social eller fördelningspolitisk natur. Regionalekonomiska och sysselsättningspolitiska resonemang förs numera ofta fram. När kulturen blir ett indirekt medel för samhällsförändringar utanför kulturområdet talar man om en instrumentell syn på kulturpolitiken, till skillnad från det traditionella konst- och kulturbegreppet, i vilket konsten har sin egen legitimitet.

Behov som kommer från bidragshandläggning har ofta motiverat statistiken. Detta kan samtidigt utgöra ett problem då statistiken utvecklas från statliga bidragsförordningars krav på redovisning. Detta har fått till följd att verksamheter och projekt som får statliga bidrag fokuseras i statistiken, vilket ger en överbetoning av kulturinstitutioner i storstäderna och i större kommuner.

Många kulturverksamheter drivs utanför organisationer och institutioner Majoriteten av kommunerna är fortfarande små och kommunala kulturverksamheter sker ofta i samarbete med föreningslivet. Dessa verksamheter hamnar därför lätt utanför statistiken, liksom informella projekt och fria grupper utan statsbidrag som heller inte representeras i statistiken. I museistatistiken redovisas ca 200 museer samtidigt som det i landet finns hundratals andra mindre museer som inte ingår i statistiken. Statistikens bristande täckning handlar om hundratusentals evenemang med miljontals deltagare och besökare. Den informella kulturen inom föreningar och olika projekt drivna av kulturutövare liksom den kommersiellt drivna kulturen hamnar utanför statistiken. Ett belysande exempel kan måhända vara Kungliga filharmonikerna/Stockholms konserthus som redovisades i orkesterstatistiken t.o.m. 1996 då orkestern ströks i statistiken eftersom statsbidragen upphörde samma år. Landets publikt största orkesterinstitution ingick därmed inte längre, sorgligt nog, i Kulturrådets musikstatistik. Den samlade publiksiffran vid landets orkestrar sjönk i statistiken med ett par hundratusen konsertbesökare pga. en bidragsteknisk rokad mellan stat och landsting (Filharmonikerna-Skansen).

Kulturstatistiken beskriver m.a.o. huvudsakligen en kultur som ryms inom befintliga strukturer och utifrån en kulturdefinition att statsbidrag skall utgå. En sådan statistik riskerar att ge en kun-

skap och analys som bidrar till ett statistiskt och strukturbevarande synsätt. I en offensiv kulturpolitik krävs statistikunderlag som tar fasta på *behoven*, såväl människors behov som strukturella och ekonomiska behov i regioner, organisationer, kommuner och kulturinstitutioner. Kulturutövarna utanför institutionerna, deras verksamhet och entreprenörskap redovisas inte i statistiken. Ungdomskulturen saknar nästan helt en täckning i kulturstatistiken.

En stor del av samhällets kulturpolitiska insatser går till att driva en etablerad, institutionsbaserad verksamhet som huvudsakligen når en medelålders publik med etablerade kulturvanor. Barn- och ungdomskulturen hamnar utanför statistiken. Människors levnadsförhållanden, kulturkonsumtion, behov, liksom hinder för kulturdelaktighet mäts inte längre genom kulturvaneundersökningar. ”Den kulturella välfärden” som är en övergripande samhällsmålsättning (Regeringsformens §2) måste vara en utgångspunkt i statistiken och i uppföljning av de kulturpolitiska målen.

Internationell samordning genom EU och Unesco

Behov av internationell statistik, jämförande indikatorer och komparativa länderstudier har ökat inom de flesta politikområden. Mer eller mindre dagligen presenteras rapporter och material som illustrerar behoven av internationella jämförelser. Dessa statistikbehov gäller inte minst på kulturområdet som har haft ett växande kulturutbyte och intensifierat kulturpolitiskt samarbete, såväl europeiskt som globalt. En ny karta behövs för orientering i en internationaliserad och globaliserad omvärld.

I det internationella statistiska samarbetet anpassas nationella system till en gemensam internationell standard genom beslutade och vedertagna definitioner. Detta gäller också inom kulturstatistiken, även om området ännu är långt efter flertalet andra statistikområden. Statistiksamarbetet sker inom EU och inom FN:s olika fackorgan. Rekommendationer och lagstiftning (inom EU) används som medel i det internationella samarbetet. Ett illustrerande exempel i standardiseringsdiskussioner är opera som i Sverige redovisas i teaterstatistiken (musikteater) medan opera i syd-europeiska länder vanligen räknas till musikområdet.

Genom sitt statistiska kontor *UIS*⁴ är Unesco engagerat i den kulturstatistiska utvecklingen. UIS har omorganiserats och flyttats från huvudorganisationen i Paris till Montreal där en nära kontakt har etablerats med kanske världens mest utvecklade nationella statistikinstitut, Statistics Canada.

En kulturstatistisk begreppsram, *Framework for Cultural Statistics* (FCS), utvecklades av UIS under 1980-talet och utgör fortfarande ett av grunddokumenten i internationell kulturstatistik. En kulturutgiftsnomenklatur har också antagits av medlemsländerna. UIS publicerar en omfattande internationell statistik inom bl.a. områdena bibliotek, museer, film, biografier och litteratur. Publiceringen sker numera på Internet med hjälp av databaser.

Sverige blev 1995 medlem i EU och samma år tog EU:s statistikbyrå, *Eurostat*, ett initiativ för ett kulturstatistiskt utvecklingsprojekt som innebar att Sverige involverades i det europeiska kulturstatistiska samarbetet. I detta utvecklingsprojekt fanns tre prioriterade statistikområden; statis-

---

⁴ UNESCO Institute for Statistics

tik om *Participation* (kulturvanemätningar), *Expenditure* (kulturutgifter) och *Employment* (kultursysselsättning). Sverige deltog aktivt i den arbetsgrupp som behandlade Participation.

Eurostatprojektet resulterade bl. a. i att EU:s opinionsinstitut *Eurobarometer* genomförde komparativa kulturvaneundersökningar inom samtliga 25 medlemsländer samt ytterligare två kandidatländer⁵. Andra rapporter från projektet rör komparativ statistik om kultursysselsättning och kulturutgifter. Det kulturstatistiska utvecklingsprojektet har kommit att vila några år men synes nu ha fått en nystart. Under hösten 2007 publicerades en första samlad översiktsrapport av europeisk kulturstatistik.

Eurostats projekt hade en grund i UIS:s kulturstatistiknomenklatur som utvecklats under 1980-talet. UIS har också varit observatör i Eurostats projekt. Eurostatstandarden kan sägas vara mer pragmatiskt inriktad än UIS-nomenklaturen, med konkret användbara definitioner och ett smalare kulturbegrepp blir begreppsapparaten operativ. En reflektion är att ”cirkeln tycks vara sluten” då trettio år har gått sedan UIS-standarden fastställdes; dagens diskussioner om upplevelseindustri och ett breddat kulturbegrepp påminner om 1970-talets synsätt.

Även om massmediestatistiken formellt ligger inom Eurostats ansvar sker huvudsakligen statistikproduktion och -publicering inom EAO⁶. Nordicom har i en framträdande roll i samarbetet.

Den internationella kulturpolitiska forskningen har alltmer börjat använda empiriska metoder och material. Ett växande problem rör återkoppling av statistik, forskningsresultat och information till användare i en tid då den samlade kunskapsmaterian sväller ut alltmer. *Kulturpolitiska observatorier* och olika dokumentationscentra har etablerats i snabb takt de senaste decennierna. ”Observatorium” har kommit att bli en benämning på forskningscentra med observerande, informerande och dokumenterande uppgifter. Internationellt har ett betydande antal observatorier etablerats under senaste decenniet. En inventering⁷ av internationella strukturer inom området liksom en diskussion kring behoven av ett svenskt kulturpolitiskt observatorium finns publicerat på SweCults hemsida (<http://www.swecult.net>). *SweCult* är en centrumbildning med verksamhetsmål och ambitioner som kan sägas känneteckna ett kulturpolitiskt observatorium.

Ett ledande europeiskt forskningsinstitut är *ERICarts*⁸ som utvecklat en kulturpolitisk on-line databas, *Compendium of Cultural Policies and Trends in Europe*, med komparativ statistik och kulturpolitisk information (www.culturalpolicies.net). Portalen som är under utveckling presenterar data om europeiska länders kulturpolitik, dess historia, regelverk, lagstiftning, finansiering m.m. I databasen ingår f.n. 36 länder.

En kulturpolitisk kunskapsöversikt om den internationella omvärlden är efterfrågad i olika sammanhang. Ett flertal komparativa material har publicerats de senaste åren. I KulturSverige, kap 4, återges utdrag och diskuteras slutsatser från rapporterna.

---

⁵ Resultaten redovisas översiktligt i KulturSverige kap. 00.

⁶ European Audiovisual Observatory

⁷ Kulturpolitiskt observatorium. Internationella strukturer och nätverk. S Månsson

⁸ European Institute for Comparative Cultural Research

Den svenska kulturstatistiken ansågs under 1980- och 1990-talen hålla en internationellt hög standard. Sverige hade den mest utvecklade kulturstatistiken bland de nordiska länderna i den rapport om nordisk kulturstatistik som Nordiska statistiska sekretariatet publicerade. I dag kan frågan ställas om inte Sverige passerats av Norge och Finland som satsat på en långsiktig utveckling av ny kulturstatistik. I Danmark har senaste året tagits ett liknande initiativ. Flera EU-länder har också genomfört ambitiösa uppbyggnadsprogram. Som en konsekvens av Lissabonstrategin har EU-kommissionen uppmanat medlemsländerna att i kulturstatistiken redovisa sysselsättning och ekonomiska förhållanden inom offentlig kultursektor och kulturindustrierna.

Internationella influenser är viktiga incitament för nationell statistikutveckling. Andra länders kulturstatistik ger idéer för utveckling och förbättring av svensk statistik. Tillgång på andra länders kulturstatistik driver utvecklingen mot harmonisering och jämförbara statistikredovisningar. En plattform för internationell kulturstatistik är under utveckling på webbplatsen *Culture Statistics Observatory*, (www.culturestatistics.net). Webbplatsen är tänkt att fungera som en Internetportal med länkar till internationella aktörer med material inom kulturstatistik och empirisk kulturpolitisk forskning. Initiativtagare till portalen är författaren till denna uppsats som, tillsammans med några kolleger i det europeiska samarbetet, driver ett utvecklingsarbete.

Den kulturstatistiska behovsbilden. Användarförankring

Behovsanalyser för det kulturstatistiska området har tagits fram vid tre tillfällen. I 1980 års statistikutredning belystes kulturstatistiken i särskild skrift och tio år senare genomförde SCB en kulturstatistisk behovsinventering. I samband med att statistikansvaret 1994 överflyttades fick Kulturrådet i uppdrag av Kulturdepartementet att genomföra en översyn av kulturstatistiken med förslag till utvecklingsplan. Den framtagna planen⁹ innehöll en behovsanalys samt förslag till en femårig utbyggnadsplan. Översynen arbetades fram inom den dåvarande referensgruppen för kulturstatistik.

Tolv år har gått sedan Kulturrådets statistiköversyn. Det finns därför ett naturligt behov av en ny översyn av kulturstatistiken. En förändrad kulturpolitisk omvärld ställer nya krav på statistisk information. En översyn med bör vara en uppgift inom Kulturrådets statistikansvar och skulle ge underlag för anpassning av statistiken efter förändrade och nya behov.

Diskussioner mellan intressenter om kultursektorns statistikbehov är nödvändiga för en utveckling. Det finns i dag starka skäl att sammankalla och väcka liv i den referensgrupp för kulturstatistiken som Kulturrådet inrättade då man övertog statistikansvaret 1994. I referensgruppen ingick SCB, Kulturdepartementet, Nordicom, dåvarande Kommun- och Landstingsförbunden, Riksantikvarieämbetet, Riksarkivet, Kungliga Biblioteket samt KLYS. Referensgruppen bör kompletteras med någon representant från forskarvärlden.

Hur kan statistiska behov mätas? Hur värderas olika behov och användargrupper mot varandra? Statistikanvändare kan t.ex. representera centrala/nationella *eller* lokala behov. Användare representerar också ofta olika sektors- och områdesintressen. Hur vägs t.ex. en statlig myndighets informationsbehov mot 290 kommuners informationsbehov? Hur prioriterar man i den totala behovsbilden då olika sektorsintressen ställs mot varandra, t.ex. bildkonst mot bibliotek, museer mot scenkonst etc.? Kulturrådet är den enda statistikansvariga myndigheten för ett helt politi-

---

⁹ Översyn av kulturstatistiken, bilaga FAF 1996

kområde inom vilket flera andra kulturmyndigheter är verksamma. Kan denna situation innebära rollkonflikter i statistikansvaret?

Användningsfrekvens kan indikera statistikbehov, t.ex. antal telefonförfrågningar, antal tidningsnotiser, antal sålda eller nedladdade statistikpublikationer. Andra metoder för behovsanalys bygger på intervjuer med användare, metoden kan ge svårigheter att tolka svarsresultaten och innehålla subjektiva moment då man väljer ut vilka som ska intervjuas. En risk är att metoden fokuserar på redan befintlig statistik och mindre på behoven av en ny statistik. Användarråd med representanter för ”tunga” intressenter används av de statistikansvariga myndigheterna för inflöde av synpunkter, krav och idéer för att utveckla statistikansvaret.

En fråga gäller balans mellan å ena sidan sifferproduktion och å andra sidan analys/användning av siffermaterial. En slutsats i den här presenterade kulturstatistiska behovsbilden är att det behövs en ökad tyngdpunkt på användning och analys av statistiken. Det finns också behov av utveckling av utvärderingsmodeller och resultatindikatorer. Utvärderingsforskning inom andra samhällsområden kan ge hjälp i utveckling av modeller för kulturpolitiken.

Skillnaden mellan centrala resp. lokala statistikbehov kan gälla detaljeringsgrad, lokala behov kräver uppgifter om enskilda kulturinstitutioner, kommuner etc. En övergripande nationell analys kräver historiska perspektiv. För t.ex. utrednings- och utvärderingsbehov i departement och myndigheter behövs längre tidsserier/trender eller totalsiffror uppdelat på huvudkategorier. I kommuner eller kulturinstitutioner kan det vara nyckeltal, t.ex. boklån per inv. eller utgifter per inv. som är intressanta att jämföra med en grannkommun.

Opinionsbildningen formas genom massmediernas rapportering och journalister är därför en viktig målgrupp av statistik. Ibland skiljer man på instrumentell och informativ statistik. Den instrumentella statistiken används i specifika situationer medan informativa behov finns inom allmän opinionsbildning, som efterfrågas av politiker, journalister eller den breda allmänheten.

En annan komponent i behovsbilden utgörs av regleringsbrevens uppdrag, frågor som tagits upp i riksdagsmotioner eller utredningsbetänkanden. Nedan sammanfattas en behovsbild i ett antal konstateranden och påståenden. En detaljerad diskussion om kriterier, förändringsfaktorer, omvärldskrav etc. faller av utrymmesskal utanför denna uppsats.

Tio utgångspunkter, slutsatser och påståenden i en kulturstatistisk behovsbild:

–Konstområden som i dag helt saknas i kulturstatistiken bör prioriteras i utveckling och uppbyggnad av ny statistik

–Statistik för uppföljning av de nationella kulturpolitiska målen: Utveckling av metoder för mål- och resultatanalys. Nyckeltal, kulturindikatorer. historiska trender. Behov av kunskapsöversikter och översiktspublicering

–Breddad statistik om kulturverksamheter: Projekt, arrangörer, grupper, kulturutövare utan statsbidrag. Bättre belysning av den informella kulturen, ungdomskulturen och kulturindustrin

- Ökat behov av statistik om målgrupper och miljöer: t. ex barn och ungdom, funktionshindrade, mångkultur/integration, jämställdhet och genusperspektiv. Regionala fördelningar
- Ökad fokusering på kulturekonomiska frågeställningar: Kulturfinansiering, privat kulturkonsumtion, kulturindustrin, sponsring, entreprenörskap och kulturexport. Sysselsättning och ekonomi inom kultur och s.k. kreativa näringar
- Ökad fokusering på kultursociologiska frågeställningar: Statistik om kulturvanor och kulturkonsumtion som ger underlag för socioekonomisk analys. Indikatorer för måluppfyllelse
- ”Den digitala tidsåldern”. Massmedieutvecklingens effekter. Distribution av kultur via Internet. Elektronisk kommunikation, spel. Samordning mellan kultur- och massmediestatistiken.
- Behov av förbättrad aktualitet i verksamhetsstatistik, t.ex. genom snabbstatistik och preliminärstatistik. En övergripande målsättning om senaste publiceringsdatum bör införas
- Ökat behov av en internationell komparativ statistik och internationell omvärldsbevakning. Internationellt samarbete genom deltagande i Unescos och EU:s statistikorgan
- Kontinuerlig analys av statistikbehov genom ett återupptaget användarråd. Behov av kontakter med kulturpolitikforskningen, massmedieforskningen och utvärderingsforskningen

Förändringsbehov och behov av ny kulturstatistik

Generella frågor: Tabellredovisningar, rapportstruktur, aktualitet:

Genom förändrad tabellredovisning har i statistiken absoluta tal kommit att saknas i flera publikationer. Redovisningen har i stället kommit att avse relativtal (s.k. indikatorer), vilket i och för sig är vällovligt, men bastalen finns inte längre redovisade för t.ex. enskilda kommuner eller institutioner. Möjligheterna för bearbetning och sammankoppling med äldre statistik försvåras därigenom. En förbättring vore önskvärd...

Färska siffror betonas alltmer, kraven på *aktuell* statistik har ökat. Inom den officiella statistiken är det vanligt med månadsstatistik eller kvartalsstatistik, t. ex. industristatistik, brottsstatistik, statistik om trafikolyckor etc. Denna publiceras ofta ett par veckor efter kvartals-/månadsutgång. Kommuner, kulturinstitutioner och organisationer använder statistiken i sin verksamhetsplanering. För att komma till användning bör statistiken för det gångna verksamhetsåret finnas tillgänglig senast under oktober månad som underlag i kommande års verksamhetsplanering.

Årslånga och oacceptabla förseningar har förekommit i Kulturrådet internproducerade teater/dans- och musikstatistik. En inaktuell statistik innebär ofta en oanvänd statistik. Det finns därför skäl att väga aktualitet mot andra krav som ställs på statistiken där behov av ”färska siffror” bör prioriteras mot andra behov. Det gäller att finna metoder för uppsnabbning. Under nära trettio år av Kulturrådets verksamhet publicerades en teater- och musikstatistik i september eller senast oktober månad året efter det rapporterade verksamhetsåret. Ofta kunde en preliminärstatistik lämnas före sommaren.

Utvärderingen av frientréreformerna vid statliga museer har inneburit en månadsvis (senast den 13:e i varje månad) redovisning av besöksstatistik för de aktuella museerna. Museerna har visat stort intresse för snabbstatistiken och den har fått stort genomslag i massmedierna. Månadsstatistiken understryker behoven av ”färska siffror”. Massmedierna har ”hakat på” intresset för snabbstatistik och även genererat en egen snabbstatistik genom rundringning.

Museernas snabbstatistik skulle i ett första steg kunna byggas ut och integreras med en månadsstatistik som omfattar även övriga statliga museer liksom regionala och kommunala museer. En utvecklad webbrapportering med hjälp av en databas skulle månatligen kunna ge listor på besöksutfall och senaste trender som skulle finnas tillgängliga på Kulturrådets hemsida.

På sikt kan databasen utvecklas till en besöksdatabas omfattande även andra kulturinstitutioners besöksstatistik, i första hand för teatrar, konserthus, biografier och folkbibliotek (utlåning). Turistnäringen har byggt upp en databas omfattande besöksstatistik från andra delar av besöksnäringen, t.ex. mässor och utflyktsmål. Riksantikvarieämbetet, RAÄ, tar fram statistik över besök vid vissa kulturminnesplatser som kan integreras i databasen. En månadsstatistik för kulturlivets utbud skulle finna intressenter även utanför kulturpolitiken, t.ex. inom turistnäringen.

Kulturlivet och kulturpolitiken skulle genom månadsrapportering erbjudas en kontinuerlig och aktuell resultatuppföljning. Färsk information ses som en självklarhet inom andra samhällssektorer; t.ex. inom ekonomi, rättsväsende, trafikförsörjning etc. där statistik publiceras regelmässigt som månads- eller kvartalsstatistik. Ett annat exempel är företagens kvartalsrapporter som ger resultatutfall bara ett par veckor efter redovisningsperiodens utgång.

En alternativ utveckling skulle kunna innebära en ”Kulturens kvartalsrapport”. I en enkel rapport som publiceras ett par veckor efter kvartalsslut redovisas det aktuella publikutfallet vid olika kategorier av offentliga kulturinstitutioner. Redovisningen bör innehålla procentförändring gentemot samma kvartal föregående år. Statliga, regionala och lokala museer, regional/lokala teater- och musikinstitutioner bör kunna snabbrapportera tillgängliga besökssiffror motsvarande samma rutin som inarbetats då det gäller frientrémuseerna. En rapportering via webbformulär är en förhållandevis enkel rutin att utveckla.

I kvartalsrapporten skulle också kunna redovisas den aktuella publikutvecklingen vid landets biografier som fortlöpande tas fram av Filminstitutet. Tillsammans med utlåningssiffrorna vid de kommunala folkbiblioteken skulle därför en ”Kulturens kvartalsrapport” komma bli en mycket efterfrågad, uppmärksam och använd informationsprodukt om dagsaktuella trender inom kulturpolitiken.

Samordnings- och utvecklingsansvar. Dokumentationsansvar. Övergripande publicering

Strategiutveckling i kulturstatistiken har inte prioriterats under de senaste åren. Det användarråd för kulturstatistik som tidigare fanns har inte sammanträtt sedan 2001 och har sålunda i praktiken upphört. Diskussioner, krav och synpunkter från användargrupper har därigenom uttunnats. Det finns ett påtagligt vakuum då det gäller inflöde av idéer, delvis ett resultat av att det i dag saknas produktions samband med SCB. Även internationella kontakter har blivit få. Ett återupptaget kulturstatistiskt användarråd måste därför vara ett första nödvändigt steg i en ny utveckling.

Publiceringssamordning mellan myndigheter, organisationer, universitetscentra och företag inom kulturindustrin är exempel på frågor som bör diskuteras. Mängden av kulturstatistiska källmate-

rial och andra material av empiriskt intresse utgör ett svåröverskådligt område för den som försöker skaffa sig information om kulturområdet.

Det finns därför behov av en källinventering på området. Många historiska material faller i glömska och borde digitaliseras. En kulturstatistisk bibliografi skulle vara användbar i många sammanhang och skulle kunna vara en uppgift inom statistikansvaret. Det kan också vara en uppgift för universitetsbaserade centra, t.ex. forskningscentrat i Borås som utvecklat en litteratordatabas (KulPol) eller dokumentationscentrat Nordicom inom massmedieområdet. Det nyetablerade SweCult skulle kunna vara ett annat alternativ då det gäller att upprätta en kulturstatistisk bibliografi.

Det finns i dag inte tillgång till kvalificerad biblioteksservice med kulturpolitisk inriktning. Kulturrådet saknar förvaltningsbibliotek. Dokumentation och publicering skulle behöva en gemensam och samordnad Internetportal. Digitalisering av äldre material är en viktig uppgift. På det internationella området finns ett initiativ taget genom Culture Statistics Observatory (www.culturestatistics.net). En motsvarande utveckling av en svensk kulturstatistisk Internetportal är ett behov med användare bland såväl forskare som praktiker.

Statistikbehov område för område

Statistik på Bild- och formområdet

Området bildkonst, form och design saknas i kulturstatistiken. Till skillnad från t.ex. teater-, musei-, biblioteks- och litteraturområdena har heller inte någon utredning genomförts som ger en kvantitativ bild av området. Under decennier har bildkonsten vad gäller statistikförsörjning fått stå tillbaka för andra sektorsintressen. *Tiden borde därför vara mogen för ett initiativ att utveckla en statistik på bild- och formområdet.*

Ca 4 milj. besökare rapporteras vid konsthallarnas, galleriernas och konstmuseernas utställningar, dvs. konstpubliken är lika stor eller rentav större än den sammanlagda teaterpubliken. Denna siffra indikerar i sig ett statistikbehov. Ekonomiskt kan de samlade offentliga insatserna för bild- och formområdet uppskattas till ca 350 milj. kr. medan ca 500 milj. kronor beräknas i privata utlägg för konstverk och konstföremål. Konstföreningarna har en halv miljon medlemmar. Studieförbunden redovisar ca 1,7 milj. studietimmar i cirklar inom ämnena bild- och form. *Bild- och formområdet är m.a.o. ett ansenligt område, vare sig sektorn mäts i den offentliga verksamheten, på konstmarknaden eller i människors fritid.*

Konstlivets utbud och verksamheter kan sägas stå på ”tre ben”: a) offentliga konstinstitutioner och förvaltningar b) konstmarknaden c) organisationer och konstföreningar. I uppbyggnad av en bildkonststatistik kan i första hand utnyttjas redan *tillgängliga statistikmaterial*. I myndigheternas och organisationernas verksamhetsberättelser och årsredovisningar finns data som belyser olika aspekter inom bild- och formområdet. I andra befintliga statistikmaterial belyses konstlivet, t ex inköpen av stat och landsting, konsthallarnas och konstmuseernas publik och verksamhet, konstföreningarnas aktiviteter eller utbildningar inom bild- och formområdet. Galleristerna har genom sin riksorganisation uppgifter om galleribesök. Riksutställningars konstutställningar bör även ingå bildkonststatistiken genom lämpligt utdrag från årsredovisning.

Några frågor kräver belysning med hjälp av nyinsamlade uppgifter. En *särskild konstutställningsenkät* bör utvecklas för konsthallar, konstmuseer och andra utställande arrangörer. Utöver besök kan här ingå uppgifter om utställningsproduktion, utställande konstnärer etc. Andra utställningsanordnare är t.ex. några nya betydande privata konsthallar, kommunala gallerier, konstorganisationer och konstföreningar, kommunala folkbibliotek vars verksamhet också lämpligen kan ingå i enkätstatistiken.

Den statistikenkät om konsthallar som i dag redovisas i museistatistiken kan lämpligen föras över till en ny statistik över bild- och formområdet. I en sådan modell bör konstmuseerna dock parallellredovisas, alltså dels ingå i en ny bildkonststatistik men dels också översiktligt redovisas den årliga museistatistiken.

Ofta efterfrågade uppgifter gäller *kommunernas konstinsatser*. Det s.k. enprocentmålet och utställningsersättning är exempel på efterfrågade uppgifter. Kulturrådet genomförde 1996 en enkät om kommunernas insatser och verksamhet för bildkonst. Enkätresultaten kom till stor användning. En enkät på basis av 1996 års enkät bör diskuteras och förankras med Sveriges kommuner och landsting, SKL.

Ett första steg i utvecklingsarbetet omfattar en inventering och sammanställning av befintliga material på bild- och formområdet. En realistisk ambition för en ny bildkonststatistik bör vara en publicering vartannat år.

Museistatistik

En knäckfråga i museistatistiken gäller museidefinition och områdesavgränsning. Museiföreningens medlemsmatrikel har använts statistiken, vilken (huvudsakligen) sammanfallit med ICOM¹⁰s definition av museum ("en icke-vinstgivande institution med permanenta egna samlingar och professionellt utbildad personal"). Statistiken omfattar i dag ca 200 museer samt trettio-talet kommunala konsthallar. Hundratals museer ligger dock utanför statistiken, t.ex. större hembygdsgårdar, arbetslivsmuseer m.fl. I många europeiska länders museistatistik används en bredare museidefinition än i den svenska, i Norge finns sålunda 600 museer redovisade i museistatistiken och Tyskland har uppåt 6 000 museer i sin statistik. Den svenska definitionen museidefinitionen borde därför få en översyn, bl. a. som konsekvens av EU:s kulturstatistiska utvecklingsprojekt¹¹.

I samband med uppbyggnad av en bildkonststatistik utvecklas en ny utställningsenkät för konstinstitutioner som även omfattar konstmuseerna. Kategoriseringen av museer, bl. a. indelning efter samlingsområden (konstmuseer, historiska/ärkeologiska museer, tekniska etc) liksom museityp/huvudman (statliga, regionala kommunala) kan också behöva diskuteras och revideras.

Erfarenheterna av standardiserade publikundersökningar som utvecklades i utvärderingsarbetet av fria entréer bör tas till vara och kunna erbjudas museerna på uppdragsbasis.

---

¹⁰ International Council of Museums

¹¹ A Guide to European Museum Statistics. EGMUS, European Group on Museum Statistics, 2004

En fråga som aktualiserats i uppdraget om besöksrapportering gäller museernas räknemetoder av besöksiffror. Erfarenheterna visar att dessa metoder kan vara synnerligen varierande och därför vore det önskvärt med en närmare inventering av hur besöksräkningen sker vid olika museer. Mätmetoderna kan t.ex. bestå i fotocellutrustning, antal sålda biljetter eller en manuell bokföring av besökarna. Vid fotocellräkning uppkommer tydligen ofta problemet att en grupp bestående av flera personer kan registreras som ett individuellt besök om besökarna går tätt tillsammans. Andra frågor kan gälla personalens in- och utpassage som även räknas in. Besök i restaurang, café eller museibutik redovisas ofta som besökare, trots att de inte besöker utställningarna.

Med tanke på vilken roll besöksstatistiken kommit att spela vore det önskvärt att närmare kartlägga och diskutera metoder för besöksräkning. Slutsatserna från en sådan inventering bör resultera i anvisningar och förklaringar i statistikblanketterna.

Ett museistatistiskt utvecklingsprojekt bör initieras av Kulturrådet och Museikordinatorn. I ett utvecklingsprojekt bör följande frågor behandlas: 1) Vilka museer (kriterier) ska statistiken omfatta? Redovisningskategorier i statistiken, samlingsområden 2) Inventering och rekommendationer för besöksräkning 3) Fortsatt snabbrapportering av besöksstatistik på webben och en utökad statistik omfattande fler kategorier av museer. 4) Fortsättning av standardiserade publikundersökningar som utvecklades och genomfördes i samband med frientréutvärderingen.

Biblioteksstatistik

I statistiken ingår de kommunala folkbiblioteken, högskolebiblioteken samt skolbiblioteken. KB/BIBSAM har tagit ansvar för statistiken om högskolebiblioteken. I folkbiblioteksstatistiken redovisas bl. a. mediebestånd, medieutlåning och kostnader. Redovisningen är fördelad efter AV-medier, böcker, varav barnböcker, fackböcker och skönlitteratur. Andra variabler är tidnings- och tidskriftsbestånd, antal bokbussar och filialer m.m. Uppgift om antal aktiva låntagare har tillkommit liksom ett block om IT-service.

–Tidigare fanns även uppgifter om andra aktiviteter inom folkbiblioteken, bl.a. utställningar och programaktiviteter i bibliotekets regi. Kan i dag finnas skäl att (åter)införa uppgifter om *litterära programaktiviteter, t ex författaraftnar och sagostunder?*

–*Länsbibliotekens och lånecentralernas verksamhet* ingick även tidigare men har utgått. Det kunde ev. vara önskvärt med uppgifter om fjärrlånehanteringen, t.ex. antal enstaka lån och depositioner, för att ge en heltäckande belysning av det kommunala folkbibliotekssystemet.

–Statistiken fokuserar på utlån som inte helt speglar bibliotekens roll i dag. *Besöksstatistiken* måste bli tillförlitligare och mer heltäckande. Annan utnyttjandestatistik har efterlysts bl.a. av Författarförbundet. Studier över besökens längd (minuter) är en möjlighet. Kulturrådet kan utveckla och erbjuda publik-/användarmätningar (se vidare standardiserade publikundersökningar).

–*Arbetsplatsbibliotek och annan uppsökande verksamhet.* Verksamhet vid vårdinstitutioner, förskolor, arbetsplatser. Barn och ungdomsverksamhet, särskilt anställd barnbibliotekarie.

–Kulturrådet gav 2001 ut rapporten *Nyckeltal för folkbibliotek 1991-2000*. Detta var en uppföljning av liknande rapporter som SCB publicerats under 1980-talet. I rapporten redovisades, år för år under tioårsperioden, utvecklingen uttryckt i medielån/inv., nya böcker/1 000 inv, årsverken/10 000 inv, driftkostnader kr/inv samt driftkostnader/medielån. Rapporten fick uppenbarligen stor uppmärksamhet och användning. En uppdaterad nyckeltalsrapport bör fylla ett behov.

Finns i övrigt skäl att diskutera en långsiktigt bättre samordning mellan folkbiblioteksstatistik, skolbiblioteksstatistik och forskningsbiblioteksstatistik, t.ex. samordnad finansiering med Skolverket etc.?

Teater- och dansstatistik

Statistiken omfattar verksamhet, ekonomi och personalresurser vid teater- och dansinstitutioner och fria teater- och dansgrupper. Den tidigare restriktionen att grupper skulle ha fått minst 100 000 kr i stöd har tagits bort.

Ett första akut behov i teater- och dansstatistiken är att få stabilitet i publicering efter flera års stora förseningar. (2004 års statistik publicerades först våren 2007, årgångarna 2002 och 2003 var också kraftigt försenade och trycktes inte som pappersrapporter.) En helt inaktuell statistik vid utgivning riskerar att bli en oanvänd statistik. Olika metoder måste prövas. Snabbstatistik liknande museistatistiken skulle delvis komplettera bristerna i aktualitet. Preliminärstatistik i form av webbpublicering av institutionstabeller då dessa är klar skulle kunna vara en annan väg.

Långsiktigt är det önskvärt med en breddning av teaterstatistikens redovisningsområde. De statligt stödda teatrarna har ca 3.6 milj. besökare medan teatrar utan statligt stöd (ett antal fria grupper, småteatrar, s.k. privatteatrar m.fl.) svarar för uppskattningsvis mer än 1 milj. besök årligen. I kontakter med privatteatrarna har framkommit intresse för redovisning i Kulturrådets statistik. Uppgiftsinsamling för de stockholmska privatteatrarna sker redan genom USK, liksom i Göteborg och Malmö. Ett annat projekt kan vara att utveckla en kunskapsöversikt, ”TeaterSverige”, som skulle täcka hela teaterområdet. I en sådan skulle även ingå teaterutbildningar, allmänhetens teatervanor, amatörteater, studieförbundens teatercirklar, radio-TV-teater etc.

En förbättrad redovisning av dansområdet är önskvärt. Skäl talar dock för att behålla dansstatistiken inom nuvarande teater- och dansstatistik: 1) Det är svårt, för att inte säga omöjligt, att avgränsa den professionella dansen från teater, såväl verksamhetsmässigt, organisatoriskt som budgetmässigt, ingår dansen i teaterinstitutionernas samlade föreställningsverksamhet. 2) En dansstatistik har samma redovisningsstruktur som övrig scenkonststatistik, dvs. produktioner, föreställningar, publik etc. 3) Mottagarna av teater- resp. dansstatistiken representerar i huvudsak samma användargrupper, därför är det praktiskt med en integrerad redovisning 4) Resursmässiga prioriteringar mot andra behov i kulturstatistiken gör det är svårt att argumentera för ny statistik då en fungerande dansstatistik redan finns. En fråga som kan ställas blir om dansstatistiken är viktigare att utveckla än en ny statistik på bild- och formområdet som fortfarande efter decennier helt saknar en statistik.

Initiativ bör tas för att inordna teater- och dansstatistiken som officiell statistik i serien SOS. Detta är naturligt för en årlig statistik som funnits i decennier och har en statlig myndighet som utgivare. ”SOS-märkt” statistik innebär bättre spridning genom bl.a. bibliotekens referenssystem.

Det är Rådet för officiell statistik, ROS, som föreslår ändringar och tillägg i SOS-systemet inför förestående revideringar av statistikförordningen.

Musikstatistik

I statistiken redovisas verksamheten vid regionala/lokala musikinstitutioner samt länsmusikorganisationer liksom fria musikgrupper med statligt bidrag. Även musikstatistiken har haft problem med förseningar och ett första mål måste bli att med olika metoder snabba upp statistiken och finna rutiner att undvika förseningar. Även här skulle en webbpublicerad snabbstatistik kunna kompensera förseningar i den årliga verksamhetsstatistiken.

Kulturrådets musikstatistik omfattar enbart statsunderstödda musikinstitutioners verksamhet. *Landets publikmässigt största offentliga musikinstitution, Stockholms konserthus/Kungliga Filharmonikerna, har därigenom hamnat utanför Kulturrådets orkesterstatistik* sedan mitten av 1990-talet då institutionen inte längre fick statligt verksamhetsbidrag (genom en "rokad" övertog Stockholms landsting ansvaret för orkestern samtidigt som staten övertog landstingets tidigare ansvar för Skansen). Detta illustrerar absurda konsekvenser i en statsbidragsdefinierad kulturstatistik. Även om uppgifterna inte behövs i det Kulturrådets interna arbete kan det inte uteslutas att ansvariga vid musikinstitutionerna är intresserade av *alla* sina kolleger!

Exempel på annan offentlig konsertverksamhet utanför statistiken är Sveriges Radios Symfoni-orkester/Berwaldhallen och Rikskonserters arrangemang vid Nybrokajen m.fl. arrangörer. En ev. komplettering av statistiken bör avse antal framförda konserter samt publiksiffror och skulle lätt kunna hämtas från respektive orkesters verksamhetsberättelse.

Musiklyssnandet utgör, tillsammans med bokläsning, det publikt "största" konstområdet mätt i antal konsumtionsminuter. Ett utmanade projekt vore därför en fördjupad och breddad kunskapsöversikt, *MusikSverige*, med en samlad kommenterande statistik om svenskt musikliv som skulle innefatta, utöver statistikens orkestrar och grupper, även andra konsertanordnare. Jazzen borde även få en belysning genom uppgifter från FSJ. Studiecirklar i musikämnen, kulturprogram i musik, verksamheten inom kommunala musikskolor, musikhögskolorna (SCB). Den svenska musikexporten, svenska folkets konsertvanor. Körliv, spela musikinstrument (Kulturbarometer, ULF, Barnbarometer). Musiklyssnande på CD, DVD, radio mäts i Mediebarometern. Datorrelaterade musikvanor, mp3 m. m. mäts genom Internetbarometern). Internationella utblickar.

I likhet med teater- och dansstatistiken bör initiativ tas för att inordna den årliga musikstatistiken som officiell statistik i serien SOS.

Kulturmiljöstatistiken

Statistiken som ingår i statistikförordningen togs fram av SCB innan anslaget överfördes till Kulturrådet 1994. I samband med detta kompletterades Kulturrådets instruktion med tillägget att Kulturrådet skall "samråda med Riksantikvarieämbetet i frågor som rör kulturmiljöstatistik". En kulturmiljöstatistik publicerades av Kulturrådet 1996 i samarbete med RAÄ. Publikationen innehöll en basredovisning av kulturmiljövårdens organisation, kulturminnen och fornminnen, samhällets kulturmiljöinsatser, personalårsverken, ekonomiska insatser, arkeologiska utgrävningar,

restaureringar m.m. Någon rapport i kulturmiljöstatistik har fortfarande inte (2008) publicerats sedan 1996 års publikation.

Kulturmiljö(vårds)statistik innehåller verksamhetsstatistik om sektorn. I diskussionerna har också efterlysts statistik som syftar till att beskriva ”kulturmiljöns tillstånd”. Behoven av åtgärder inom kulturmiljöer, t.ex. stadsbilden, kulturlandskapet liksom processer som hotar kulturmiljön, t.ex. försurning, stranderosioner etc. kan dock knappast mätas i den officiella statistiken. Andra metoder måste användas, forskning eller utveckling av kulturmiljöindikatorer kan vara en väg. Däremot behövs en verksamhetsstatistik för sektorn, liksom för andra kulturverksamheter. RAÄ har i regeringsuppdrag haft i uppgift att utveckla kulturmiljöindikatorer. Ett sådant utvecklingsarbete faller kompetensmässigt rimligen inte inom Kulturrådets statistikansvar.

Ett avtal slöts 2002 mellan Kulturrådet och RAÄ om återupptagande av kulturmiljöstatistiken. Detta avtal har dock ännu inte lett till några åtgärder. Det kvarstår därför behov av en fortsatt diskussion om vilken statistik Kulturrådets bör ta fram inom sitt ansvar för den officiella statistiken och vilken statistikutveckling som sammanhänger med RAÄ:s uppdrag att utveckla en statistik för kulturmiljöbevakning. *Det kan emellertid knappast vara rimligt att statistiken ligger oåtgärdad som en SOS-statistik under 12 års inaktivitet.* Skulle Kulturrådet och RAÄ gemensamt finna att statistiken inte behöver tas fram bör också initiativ tas för att avföra den från statistikförordningens förteckning över officiell statistik. Ett sådant initiativ kan tas genom att ett förslag om förändring inges till Rådet för officiell statistik.

Arkivstatistik

Kulturrådet tog 1997 ett initiativ för utveckling av arkivstatistik samtidigt som Riksarkivet blev representerat i referensgruppen för kulturstatistik. Projektet kom emellertid att avstanna några år senare i brist på resurser. Syftet var att samordna, utveckla och bredda den statistik som tas fram av Riksarkivet och landsarkiven. Arkiven har, mätt i antal forskarbesök och framtagna arkivalier, haft en expanderande verksamhet. Arkivväsendet omfattar även andra områden, t.ex. verksamheten inom Statens ljud- och bildarkiv eller Statens musiksamlingar (visarkivet, jazzarkivet), DAUM (Dialekt-, ortnamns- och folkminnesarkivet), Filmarkivet vid Filminstitutet m.fl. Kommunala arkiv och arkiv inom organisationer är andra exempel. Ett syfte med utvecklingsprojektet var att få in befintlig arkivstatistik i det kulturstatistiska publiceringssystemet. I ett ”återuppståndet” kulturstatistiskt användarråd bör diskussionerna om arkivstatistiken tas upp på nytt. Kulturrådet har ett principiellt samordnande ansvar för all kulturstatistik.

Studieförbundsstatistik

Statistiken om studieförbundens verksamhet upptas i statistikförordningen. Folkbildningsfrågor sorterar under *Folkbildningsrådet*. Verksamhetsmässigt ryms inom studieförbunden stora delar av den svenska amatörkulturen. Folkbildningen omfattar nära 4 mdr. kr i offentligt stöd, varav 3 mdr. kr i statligt stöd, i verksamheten deltar ca 2,3 milj. cirkeldeltagare och över 15 milj. kulturprogramdeltagare. Ca 40 procent av studiecirkelarna bedrivs inom estetiska ämnen.

Tänkbara ambitionshöjningar:

- En förbättrad och mer detaljerad redovisning av den estetiska ämnesgruppen
- Redovisning av såväl cirkeldeltagares kön som *ålder*
- Redovisning av studieförbundens ekonomi och finansiering

Tänkbar fördjupning: En kunskapsöversikt om föreningslivets kulturevenemang. Studier har genomförts om den s.k. tredje sektorn inom det sociala området och inom utbildningsområdet. Hur ser ”Kulturens tredje sektor” ut? Studieförbundsstatistiken omfattar dock endast den del av föreningslivet som samverkar inom studieförbunden.

Många av föreningslivets kulturverksamheter faller utanför statistiken. Statistiken skulle därför kunna breddas och byggas ut till att omfatta även annan statistik om kultur i föreningsliv, olika typer av kulturföreningar, t.ex. hembygdsföreningar, teaterföreningar, konstföreningar, musikföreningar, körer och ensembler.

Statistiken kan omfatta arrangemang, föreställningar, utställningar, konserter, deltagare, medlemmar etc. I verksamhetsberättelser och andra material finns statistik att hämta, t.ex. från Konstfrämjandet, SKR, Hembygdsförbundet, Arbetslivsmuseernas organisation, Riksteatern, Amatörteatrarnas riksförbund m. fl.

En prioriteringsfråga som kan ställas är om studieförbundsstatistiken i sin nuvarande form behövs varje år. Skulle resurser kunna användas för en utvidgad statistik om kulturföreningar vartannat år? Utveckling av en bildkonststatistik som ges ut vartannat år skulle ev. kunna finansieras genom att studieförbundsstatistiken publiceras vartannat år.

Bok- och tidskriftsstatistik

Kulturrådet fick i *prop. 1997/98:86 ”Litteraturen och läsandet”* i uppdrag att utveckla en statistik om böcker och tidskrifter enligt: ”Statistiken bör omfatta handeln med böcker i vid bemärkelse, dvs. bokutgivning, tidskriftsutgivning, bokprisindex, hushållens läsvanor och inköp av böcker samt fördjupad biblioteksstatistik, liksom en redovisning av bokhandelns situation vad gäller sortiment och lönsamhet. Hit hör också statistik över strukturen för bokförlag, bokhandel, bokklubbar, m.fl., liksom bokförlagens försäljning i olika kanaler”.

I samband med uppdraget fick Kulturrådet resurser den nya för statistiken. Kulturrådet har publicerat en bok- och tidskriftsstatistik åren 2001, 2002 och 2003. Sedan uppdraget tilldelades Kulturrådet 1998 har Bokpriskommissionen slutfört sitt uppdrag, i vilket SCB hade ett omfattande uppdrag att följa bokprisutvecklingen.

Det är nu mer än tio år sedan Litteraturutredningens betänkande presenterades. Betänkandet innehöll en bred översikt av aktuella material inom litteraturområdet. Det finns i dag därför ett behov av uppdatering och en samlad översikt av statistik inom litteratur- och tidskriftsområdena. Det är därför motiverat att inom det bokstatistiska uppdraget genomföra en uppdatering av material som ingick i utredningsbetänkandet. En ny statistisk rapport bör hålla ungefär samma ambitionsnivå och omfattning som betänkandet.

Statistik om konstnärer, kulturarbetare, kulturverksamma och konstnärspolitik

Statistik om konstnärer, konstnärspolitik och kulturarbetare har tillhört kulturstatistikens bristområden. Det saknas fortfarande en löpande statistik om kulturarbetarnas villkor och samhällets konstnärspolitik.

I ett särskilt uppdrag ska Konstnärsnämnden publicera årlig statistik över konstnärers ekonomiska och sociala situation inklusive bidrags- och stipendieutdelning till enskilda konstnärer. SCB har fått i uppdrag av Konstnärsnämnden att genomföra inkomstundersökningar. Detta innebär att Kulturrådet inte behöver initiera någon statistik då det gäller villkoren för yrkesverksamma konstnärer och kulturarbetare.

Statistik om kultursysselsättning. Kulturutbildningar, konstnärliga högskoleutbildningar

Det finns ett växande behov av en samlad statistik då det gäller utbildningar och sysselsättning inom kulturområdet, såväl professionella yrkeskategorier som semiprofessionella och amatörer. I EU:s kulturstatistiska utvecklingsprojekt var statistik om kultursysselsättning ("Employment") ett prioriterat område. Exempel på tillgänglig statistik:

- Sysselsättning inom kultursektorn, kultur- och medieindustrin, kreativa näringar. Uppgifter hämtas från teater-, och musikstatistiken (årsverken). I SCB:s arbetskrafts- och näringsgrensstatistik finns uppgifter om total sysselsättning inom kultur och mediesektorn.
- Kulturutbildningar och konstnärliga högskolor. (SCB:s skol- och högskolestatistik) Semiprofessionella utbildningar. Folkhögskolornas och studieförbundens elever/deltagare i estetiska linjer/program. Kommunala musik- och kulturskolor. Internationella utblickar, bl.a. utdrag från EU-redovisning om kultursysselsättning i europeiska länder.

Statistik om kulturekonomi, kulturfinansiering, offentliga kulturutgifter och regionala insatser

Den samlade svenska kulturkonsumtionen svarar för ca 60 mdr kr, varav 18 mdr kr är offentliga utgifter och ungefär 42 mdr kr ingår i hushållens konsumtion. Kultur- och mediekonsumtionen utgör därmed ca 2,5 procent av den samlade bruttonationalprodukten, BNP. Statistik om kulturekonomin, de offentliga kulturutgifterna och den privata kulturkonsumtionen tillhör, ojämförligt, de mest efterfrågade materialen i kulturstatistiken.

Ett centralt statistikbehov rör relationen mellan statens, regionernas och kommunernas insatser som kan sägas utgöra själva profilen i kulturpolitiken. Ett annat behov gäller jämförelsetal för kommunerna och landstingen om deras kulturinsatser och insatsernas fördelning mellan kulturområden.

I de senaste årens diskussioner har kulturekonomins roll för den regionala tillväxten poängterats, de kreativa näringarnas betydelse och den s.k. upplevelseindustrin. Alternativ kulturfinansiering genom sponsring har varit omdebatterat bland politiker och efterfrågan har ökat av en sponsringstatistik. Avgifternas betydelse har aktualiserats genom debatten om bokmomsen och de fria entréerna vid museer. Betoningen av den internationella omvärlden har kommit att ställa ökade krav på jämförbarhet mellan ländernas kulturinsatser, såväl i europeisk som i annan internationell kulturstatistik.

Den svenska kulturexporten har uppmärksammats genom export av film, TV-produktioner, design, mode m.m. Den svenska musikexporten kartlades av ESO. Den svenska förlags- och tidskriftsbranschen expanderar på internationella marknader. Exportrådet har gjort sammanställningar över området och det finns en efterfrågan på fortsatt statistik. Kulturutövare utanför institutionerna och entreprenörskapets ekonomi är en andra aspektet inom kulturekonomin.

Hur motsvarar tillgänglig kulturstatistik de nya behov som ställs då det gäller kulturekonomiska data?

Statistiken ”Kulturens pengar” (tidigare Samhällets kulturutgifter) ingår i statistikförordningen (SOS) och har publicerats vartannat år sedan slutet av 1970-talet. Kulturutredningens betänkande 1996 innehöll en analys av kulturinsatsernas historiska utveckling på basis av denna statistik. Statistiken bygger på det statliga budgetutfallet (Ekonomistyrningsverket), den kommunala finansstatistiken (SCB, Vad kostar verksamheten i din kommun?) samt enkät till landstingens kulturförvaltningar. Därutöver ingår material från Hushållens utgifter (SCB) om privat kulturkonsumtion. I Kulturstatistik 2002 redovisades även bl.a. en sponsringstatistik liksom en översiktlig analys av kulturutgifternas andel av BNP.

Fr.o.m. 1998 har Kulturrådet haft i uppdrag i regleringsbrev att återrapportera det regionala utfallet av de statliga kulturinsatserna (Statliga insatser i regionalt perspektiv). En sammanslagning av denna rapport med statistikrapporten ”Kulturens pengar” skedde genom rapporten ”Offentliga insatser i regionalt perspektiv” (2006).

Den genomförda sammanslagningen av publikationerna behöver diskuteras, bl.a. om statistikens syften, kvalitet, bredd och relevans:

I Kulturutredningens betänkande 1996 förekom uppgifter om storstädernas kultursatsningar som resulterade i en intensiv debatt om statistikens kvalitet. Kulturdepartementet lät genomföra en utredning om den ifrågasatta statistiken (sekreterare var författaren till denna uppsats). Slutsatserna blev att kulturutgifterna per invånare i de tre storstäderna dock var relativt likvärdiga, trots att SCB-statistiken som användes i Kulturutredningen visade på stora skillnader per capita. Enligt Kulturutredningens använda SCB-statistik skulle man i Stockholm satsa avsevärt mindre på kulturen än vad man gjorde i Göteborg och Malmö (”stockholmarna åker snålskjuts på de nationella institutionerna”). I motioner begärde Kulturskottet en fortsatt belysning. Debatten blev en bakgrund till uppdraget som Kulturrådet senare fick i det ”Regionala utfallet”.

Statistiken om kommunala kulturinsatser i kulturstatistiken består av ett utdrag från SCB:s kommunala bokslutsstatistik. Materialet är dock knappast helt adekvat för en kulturstatistisk användning eftersom den mäter den samlade kommunala verksamheten varav kulturen utgör några enstaka procent. De statistiska felen i Kulturutredningens betänkande bestod bl.a. i att Stockholms kulturbudget inte redovisats korrekt i SCB:s finansstatistik (Stadsteaterns bolagisering innebär att koncernbidrag från Stockholms stad hamnade utanför den av SCB använda kontoplanen) med följd att ca 200 miljoner sänkades i slutsumman för Stockholms kommun. Det finns uppenbart många andra kommuner som genom sin kulturorganisation har motsvarande fel i statistiken pga. bolagiseringar av stadsteatrar, stadsmuseer och konserthusstiftelser.

Andra allvarliga fel som upptäckts i SCB:s finansstatistik gäller bidragen till bildningsorganisationerna där många kommuner i statistiken helt saknar bidrag till folkbildning, vilket vid kontroll visat sig vara fel.

I tolkning av statistiken måste också poängteras att det inte utan vidare går att jämföra kultursatsningarna per invånare mellan de tre storstadskommunerna pga. olika politisk organisation. I Stockholm finns kommun och landsting som delar på det kulturpolitiska ansvaret medan kul-

tursatsningarna i Göteborg och Malmö skenbart kan synas höga jämfört med Stockholm genom att man primärkommunalt har ett ”dubbelt” kulturpolitiskt ansvar.

Omständigheterna ovan var några av slutsatserna i Kulturdepartementets utredning 1997. Senare i Kulturpropositionen fick Kulturrådet ett uppdrag att se över statistiken. Begränsningarna, tolkningsproblemen och felen i statistiska källmaterial kvarstår dock ännu oförändrade år 2008.

I grunden finns behov av att revidera statistiken om de kommunala kulturutgifterna. På 1970- och början 1980-tal togs en kommunal kulturutgiftsstatistik fram grundad på en särskild enkät som sändes till kommunala kulturnämnder. Denna enkät omfattade detaljerat kommunala kulturinsatser inom olika områden med fördelning efter verksamheter i kommunal regi resp. föreningsregi.

Enkätstatistiken ersattes med utdrag ur SCB:s finansstatistik där de kommunala kulturutgifterna ryms under bokslutskontona Bibliotek, Studieförbund och Musikskola. Ca 8 mdr kr i kommunala kulturutgifter fördelas på dessa tre ändamål vilket innebär att statistiken blir alldeles för grov för kulturpolitisk användning. Uppgifter fördelat efter åtminstone ändamålen teater-, musik, konst- resp. kulturmiljöinsatser torde vara nödvändiga för en meningsfull statistik. Samtidigt kan understrykas att enkätstatistiken över landstingens kulturinsatser är alldeles för onödigt detaljerad.

Publikationen ”Statliga (Offentliga) insatser i regionalt perspektiv”

Senaste rapporten i uppdraget att återrapportera regionalt utfall avser 2006, en ny rapport för 2008 ska lämnas av Kulturrådet i juni 2009. En granskning av utfallsrapporterna kan ställa följande frågor:

Hur bör statliga insatser behandlas för de nationella kulturinstitutionerna i Stockholm omfattande ett par miljarder kronor? Att bokföra dessa utgifter som 100% ”nationella”, dvs. ”neutrala” gentemot regional bidragsfördelning (dvs. den påstådda ”stockholmarnas snålskjuts”) kan bli ett kulturpolitiskt utmanande räknesätt. Det andra alternativet, att helt inräkna insatserna i 08-området, vore ett lika ensidigt räknesätt som innebär att man inte beaktar det nationella motivet i satsningarna. Det alternativ som används i Kulturrådets rapport, att inte alls beakta den nationella problematiken i analysen, är att sopa frågorna under mattan. Bakgrunden till uppdraget utgörs av en ännu ej färdigutredd kulturpolitisk fråga som emanerar från 1990-talets diskussioner.

I rapporterna Regionalt utfall får sålunda *Gotlands län de högsta statliga kultursubventionerna per capita medan Stockholms län får de lägsta!*

Insatserna för de nationella institutionerna kan kulturpolitiskt sett rimligen inte behandlas som de vore ”svart eller vitt”, men insatserna är likväl synnerligen relevanta för analysen. I analysen krävs en nyanserad sifferbehandling. Problemet är att departementsuppdraget behandlats som det vore en renodlad statistisk uppgift då det egentligen är en kulturpolitisk utredningsfråga.

Frågeställningen bör alltså hanteras för vad den är, dvs. en kulturpolitisk utredningsfråga. Att *inte* redovisa de nationella institutionerna i ”Regionala utfallet” blir att bortse från den regionala obalansen i den statliga kulturpolitiken mellan Stockholmsområdet och övriga regioner i landet.

Folkbildningen utgör ryggraden i amatörkulturen och omfattar nära tre miljarder kronor i statligt stöd men folkbildningsstödet inkluderas inte i rapporten ”Regionala utfallet”. Stöd till kulturprogram och estetiska studiecirkel är ett prestationsbidrag grundat på verksamhetsvolym. Kulturstödet per capita kan därigenom vara *mer än det tredubbla i glesbygdsregioner jämfört med storstadslänen*. Glesbygdsens kulturliv är m.a.o. till stor del finansierat över folkbildningen. *Om detta stöd till folkbildningskulturen skulle räknas in förändras kartan över kulturbidragen radikalt!*

Slutsatsen av genomgången ovan blir därför frågan hur intressant en analys av statlig anslagsfördelning är som på sammanlagt ca 4-5 miljarder kronor inte grundas på kulturpolitisk verklighet. Såväl utgifter för de nationella kulturinstitutionerna som folkbildningen *måste* inkluderas i analysen om denna ska göra anspråk på att belysa ”offentliga kulturinsatser i regionalt perspektiv”.

Publikationen Kulturens pengar

Sammanslagning av de båda publikationerna som genomfördes 2006 omöjliggör utveckling av den kulturekonomiska statistiken som har andra utgångspunkter än departementets uppdrag att återrapportera det regionala utfallet. Den ekonomiska statistiken måste utgå från en inneboende logik i materialen som grundas på ett nationalekonomiskt synsätt t.ex. nationalräkenskapssystemet, BNP-mått etc.

Statistik och analys behövs om kulturekonomins makronivå, t.ex. sponsring, kulturindustrier, kreativa näringar, kulturexport liksom uppgifter om den privata kulturkonsumtionen. Sammanlagningen av de båda publikationerna 2006 utgår i första hand från regleringsbrevets uppdrag och därigenom riskerar den kulturekonomiska redovisningen bli en ”biprodukt” i rapporten.

Det bör också poängteras att de allvarliga felen kvarstår i kommunstatistiken och att redovisningen i sina grova kategorier knappast är relevant för kulturpolitisk användning. I Kulturpropositionen 1996 fick Kulturrådet i uppdrag att tillsammans med dåvarande Kommunförbundet se över statistiken, ett uppdrag som ännu inte lett till några åtgärder.

Det är nödvändigt att på sikt (åter-)införa en ny enkät till kulturnämnder/motsv. som konstområdesvis utgår från den kommunala kulturverksamheten (”nygammal” enkät, en sådan enkät tillämpades under 1980- och 90-talen). En revidering av landstingsenkäten är också nödvändig, inga rationella skäl finns för dagens detaljeringsgrad. Med ett utvecklingsarbete i denna riktning skulle statistiken om regionala och lokala kulturinsatser äntligen få en permanent lösning.

En relevant fråga att ställa i sammanhanget är om departementets återrapportering av ”Regionalt utfallet” *ur behovssynpunkt* är motiverat att genomföra *årligen*. Det regionala mönstret i kulturinsatser förändras knappast i någon nämnvärd grad mellan två enskilda år. Om uppdraget regionalt utfall i stället genomförs vartannat skulle möjligheter ges för en nödvändig utveckling, bl.a. då det gäller en analys av de nationella kulturinstitutionernas roll i det regionala perspektivet och vad folkbildningskulturen regionalt betyder.

Att finna en permanent form för de båda diskuterade statistikrapporterna är (tillsammans med Kulturbarometern) den angelägnaste frågan i kulturstatistiken. En slutsats från resonemanget ovan blir att de båda publikationerna genom olika syfte och olika källmaterial inte går att slå samman. En modell vore därför:

1) *Kulturekonomisk statistik vartannat år*. Revidering och förbättrad kvalitet i kommun och landstingsstatistiken, bl.a. bättre detaljering i kommunstatistiken med utveckling av ny enkät samtidigt med en reviderad landstingsenkät. Breddad statistikredovisning att omfatta även annan finansiering, sponsring, privat kulturkonsumtion, besöksnäringar, kreativa näringar och kulturexport. Erfarenheter och slutsatser i EU-projektet ”Expenditure” tas till vara.

2) *Offentliga kulturinsatser i regionalt perspektiv vartannat år*. Problemen med hur de nationella kulturinstitutionerna redovisas måste lösas liksom att folkbildningen inkluderas i de regionala kulturinsatserna. Den nuvarande rapporteringen medför att den kulturpolitiska diskussionen grundas på en skev bild av kulturpolitikens regionala profil.

Än en gång måste alltså konstateras att de är två rapporterna ”Kulturens pengar” och ”Regionala utfallet” har så vitt skilda syften att de rimligen inte kan sammanslås till en enda publikation. Slutsatsen blir att resp. syfte med redovisningarna riskerar att förfelas.

Individstatistik, kulturvanemätningar. Kulturbarometern

Eftersatta grupper, nya grupper och vidgat deltagande är formuleringar som återkommit i de kulturpolitiska målen. Effekterna av kulturpolitiken mäts ytterst i ”användarledet”, dvs. i det socioekonomiska mönstret som återspeglas i människors vanor, konsumtion, beteende och attityder. Kulturvanestatistiken blir därmed ett centralt underlag för bedömning av kulturpolitikens resultat och riktning.

Alltsedan början av 1980-talet har Kulturrådet mätt befolkningens kulturvanor genom Kulturbarometern som utvecklades parallellt med Mediebarometern i samarbete mellan Kulturrådet, Nordicom, SCB och dåvarande SR/PUB. Mätningarna genomfördes mer eller mindre varje år, dels genom den övergripande Kulturbarometern, dels i den s.k. ”Kulturbarometern i detalj” i vilken enskilda konstområden behandlades detaljerat. Den senaste Kulturbarometern avser år 2002.

I Kulturbarometrarna åren 2000 och 2002 gjordes mindre revideringar, bl.a. enligt rekommendationer från de europeiska mätningarna. En evaluering av de båda Eurobarometrarna 2001 och 2003 har genomförts av Eurostat. Den svenska Kulturbarometern ansågs i denna evaluering väl överensstämma med Eurostats framtagna rekommendationer för nationella kulturvanesurveys.

SCB:s ULF-statistik, som i sina kulturfrågor analyserats i publikationen ”Den kulturella välfärden”, kommer framöver att anpassas mot EU:s välfärdsräkningar inom det s.k. SILC. Detaljerade frågor om kulturvanor kommer därmed utgå ur ULF och materialet blir därigenom i framtiden en tämligen ointressant källa för kulturstatistiken. Slutpunkten i ULF-mätningarna kommer vara 2006 års undersökning som omfattade av fritids- och kulturfrågor.

Kulturrådet har i dag -till synes- skrinlagt Kulturbarometern som genomfördes under tjugo år fram t.o.m. 2002. I stället används i en rapport 2008 material från SOM-institutet. Riks-SOM är en omfattande attitydmätning per postenkät. Ett antal, 6 st. kulturaspekter tas upp i det digra frågeformuläret (jmf. 30-talet detaljerade kulturaktivitetsfrågor i Kulturbarometern). SOM-undersökningen är m.a.o. inte någon kulturvaneundersökning, även om materialet i sig är intressant för analys. Svaren i SOM-enkäten måste tolkas mot bakgrund till ett mycket omfattande frågeformulär och att undersökningen sker med postenkät. I Kulturbarometerens frågearsenal finns detaljera-

de definitioner och anvisningar att användas av intervjuarna, inga liknande preciseringar förekommer i SOM-postenkäten.

M.a.o. avviker SOM-materialet, såväl i metodik som frågeformuleringar, från Kulturbarometern och från ULF-statistiken. Metodskillnaderna gäller också gentemot Mediebarometern och uppbyggnaden av Eurostats europeiska mätningar. Man mäter i SOM-institutets undersökning helt andra variabler och med helt andra metoder. *Internationell standard för kulturvanemätningar är befolkningsurval med muntliga intervjuer, genom telefon- eller direktintervjuer.*

SCB har nyligen redovisat ULF-sifferserier som t.ex. visar på en kraftig nedgång i bokläsning sedan 1980-talet. Motsvarande SOM-sifferserier visar samtidigt på en kraftig uppgång sedan 1980-talet. Vad är sant, båda slutsatserna kan rimligen inte stämma?

Sverige tillhörde under 1980- och 1990-talen de mest utvecklade länderna då det gäller individstatistik om kultur- och medievanor. Frågan gällde närmast om Kulturbarometern borde genomföras som en årlig mätning eller ”bara” vartannat år. Kulturbarometern fick en stor uppmärksamhet och var ofta refererad i debatten.

Den förra Kulturutredningen arbetade i mitten av 1990-talet med färsk data från såväl Kulturbarometern, Detaljbarometrarna som från Barnbarometern. Det senast tillgängliga materialet 2008 avser Kulturbarometern 2002, dvs. en sex år gammal statistik. Det är i och för sig värdefullt med Kulturrådets rapport från ULF-undersökningen 2006, men den ersätter inte de detaljerade frågorna i Kulturbarometern.

Sammanfattningsvis kan konstateras då det gäller statistikförsörjning om kulturvanor:

SCB:s ULF-undersökningar har under en period av *trettio år (1976—2006)* bidragit med mätningar och gett underlag för analys och forskning om svenska folkets kultur- och fritidsvanor. Några ytterligare mätningar av kulturvanor är inte att räkna med i framtiden inom ULF-systemet genom en omläggning till europeisk välfärdstatistik.

Under nära *tjugo år (1983—2002)* kom *Kulturbarometern* att utgöra grunden för detaljerade kulturvanemätningar. Den senaste/sista (?) mätningen genomfördes 2002 och det finns därför anledning att ställa frågan om Kulturrådet fortsättningsvis är berett att ta ansvar för Kulturbarometern.

Barnbarometern, som avser 3-8-åringars kulturvanor, har genomförts under en tjugoårsperiod fr.o.m. 1984 t.o.m. 2002/2003. Det är osäkert om fler mätningar kommer att genomföras. Barometern utvecklades mellan SR/PUB och Kulturrådet. Senare mätningar har genomförts av Mediämätning i Skandinavien (MMS) med stöd av Kulturrådet. En annan för kulturstatistiken viktig mätning är den s.k. ”*Barn-ULF*” (barn och ungdomar i åldern) 10-18 år) som genomförts inom Socialforskningsinstitutet, SOFI, men även denna undersökning står tydligen inför nedläggning pga. anslagsbrist.

Gemensamma komparativa *nordiska kulturvanemätningar genomfördes i början av 1990-talet* i de fem nordiska länderna. Propåer från bl.a. Nordisk Kulturfond och Riksbanksfonden om replikation av mätningarna fördes fram häromåret, men dessa tycks ha förlorat aktualitet.

Det tidiga 1980- talet fram t.o.m. 2002 kan sägas ha varit en ”guldålder” för statistik och forskning om befolkningens kultur, fritids och medievanor. I dag kan dessvärre konstateras att denna kunskapsuppbyggnad är på väg att erodera i kunskapsförstörelse om inte initiativ snarast tas för en återupptagen Kulturbarometer.

Kulturbarometern framtid torde, tillsammans med den kulturekonomiska statistiken, på kort sikt vara den mest angelägna frågan att lösa i kulturstatistiken. Att Sverige även fortsatt garanteras en tillfredsställande försörjning av statistik om kulturvanor bör vara ett gemensamt ansvar för såväl Kulturdepartementet, Kulturrådet, Riksbankens Jubileumsfond som det nyetablerade forskarnätverket SweCult. Statistik om kulturvanor bör också vara en viktig fråga att behandla för den arbetande kulturpolitiska utredningen.

Standardiserade publikundersökningar

Ansvariga inom kulturinstitutionerna har ett givet intresse av att analysera publikstrukturen. Fler-talet kulturinstitutioner har liknande mål för sin verksamhet som gäller den statliga kulturpolitiken. Många publikundersökningar har genomförts, med varierande uppläggning och kvalitet, men oftast med ambitiös uppläggning. Med hjälp av utomstående konsulter, institut eller studenter och med egna resurser har institutionerna tagit fram undersökningar. I kontakter med Kulturrådet har man ibland efterfrågat metodhjälp eller andra insatser.

En standardiserad undersökningsmetodik skulle vara ett sätt att inte endast ekonomisera undersökningarna utan framför allt erbjuda en direkt jämförbarhet mellan olika kulturinstitutioners mätresultat. Internationellt finns exempel på utarbetad standardmetodik som forskningsinstitut på kommersiella villkor erbjuder kulturinstitutioner.

Publikundersökningarna sker med hjälp av enkät som delas ut vid entréinsläpp (ev. utdelning på stolar i salongen). Urvalsmetod för undersökningarna kan variera, (biljett- eller stolsnummer, urval i entrén, enkätutdelning under vissa timmar i öppethållandet etc). För teatrar och konser-tanordnare gäller också att få spridning efter föreställningar/repertoar över spelåret. Det gäller också att få balans mellan vardags- och helgevenemang etc. Museer och konsthallar har med sina olika utställningar motsvarande metodfrågor att lösa.

Frågebatteriet utgörs av demografiska grundfrågor om ålder, kön, hemortskommun, eventuellt medborgarskap/födelseland m m. En viktig fråga gäller utbildningsbakgrund som indikerar so-cioekonomisk ställning. Ofta finns frågan om hur man nåddes av information eller skaffade bil-jett, vad man tyckte om evenemanget/utställningen etc. Ett gemensamt standardfrågeformulär skulle sålunda kunna utarbetas men innehålla möjlighet till särskilda för institutionen egna tillägsfrågor.

En standardiserad metodik med samma urvalsteknik och enkätfrågor skulle alltså ge en förbät-trad jämförbarhet mellan institutionernas publikmätningar. En central bearbetning skulle därtill betyda en ekonomisering med snabba undersökningsresultat.

En standardiserad enkätmodell och undersökningsmetod för publikundersökningar har utvecklats och prövats i utvärderingsarbetet av de fria entréerna vid museer¹². Arbetet skedde i nära samar-

---

¹² Fri entré till museer. En utvärdering. Rapport, Kulturrådet 2007:1

bete med museerna. Det fanns även utrymme att foga in specifika frågor för deltagande museer. En central bearbetning av enkätsvaren genomfördes vid Stockholms stads statistikkontor, USK.

Denna standardiserade undersökningsmodell fick positivt gensvar från museerna. Några regionala museer har börjat använda "Kulturrådets standardenkät". Efter utvärderingsarbetet har några av de statliga frientrémuseerna fortsatt att använda undersökningsmodellen.

Kulturrådet har i sitt generella myndighetsuppdrag i uppgift att ge metodstöd och service till kulturinstitutioner. Kulturrådet är också statistikansvarig myndighet inom området och har i denna roll en uppgift att fylla som konsult gentemot museerna. Kulturrådet borde därför ta ansvar för en fortsatt metodutveckling och samordning av standardiserade publikundersökningar.

Ett fortsatt utvecklingsarbete gäller metoder för undersökningar vid andra kategorier av kulturinstitutioner. Undersökningssituationen vid folkbibliotekens mätningar av besökare/låntagare är snarlik museernas och den standardiserade metoden skulle kunna tillämpas utan större förändringar vad gäller urvalsmetodik, enkätfrågor och enkätbearbetning. Även publikundersökningar vid andra typer av kulturevenemang med fri entré, t.ex. utställningar eller kulturfestivaler, kan bygga på denna metodik.

Med en anpassning i urvalsteknik kan modellen tillämpas vid teater- och musikinstitutioner som har biljettförsäljning och bokade platser. Urvalet av besökare kan då ske som tvåstegsurval utifrån föreställningar/konserter och biljettnummering.

Fördelarna med den standardiserade metodiken är uppenbara; kulturinstitutionerna kan få ett verktyg för sitt eget analys- och uppföljningsarbete samtidigt som den ger direkt jämförbarhet med kollegernas/konkurrenternas mätningar. Den centrala hanteringen innebär stordriftsfördelar med ekonomisering av undersökningsarbetet.

Finansieringen kan ske på uppdragsbasis mellan Kulturrådet och respektive kulturinstitution. Det tekniska arbetet kan upphandlas som entreprenad från undersökningsföretag med erfarenhet från området. Fältarbetet i undersökningarna kan till delar utföras av personal vid kulturinstitutionerna. Utvecklings- och samordningsarbetet bör däremot Kulturrådet svara för.

Barn och ungdomars kultur

Kulturrådet publicerade 1998 en första samlad statistikskrift¹³ om barn- och ungdomskultur. Materialet grundades på befintliga källor. Publikationen fick uppenbarligen stor uppmärksamhet och användning. Redovisad statistik gällde BoU-aktiviteter vid bl. a. barn- och ungdomsföreställningar vid institutionsteatrar och teatergrupper, skolkonserter vid orkesterinstitutionerna/länsmusiken samt mediebestånd och utlåning vid folkbibliotekens barn- och ungdomsavdelningar. I skriften fanns också en analys av barn- och ungdomars kultur- och medievanor hämtade från olika aktuella undersökningar. Därutöver fanns en sammanställning av samhällets insatser och kostnader för barn- och ungdomskultur. M.a.o. finns en första framtagen modell för en samlad BoU-kulturstatistik.

---

¹³ Barn och ungdomars kultur, Kulturrådet rapport 1998:3

Aktionsgruppen för barnkultur presenterade 2006 i sitt betänkande¹⁴ en kartläggning och statistik. Till delar utgick den från samma källmaterial som publicerades i Kulturrådets skrift. Ungdomsstyrelsen har ett uppdrag att publicera statistik men Ungdomsstyrelsens rapportering innehåller inte barnkulturen utan har fokus på ungdomars fritid.

Barn- och ungdomsfrågorna har alltså en hög prioritet i kulturpolitiken. Kultur i skolan har fått en ökad aktualitet. Det finns därför ett löpande behov att följa upp barn- och ungdomskulturen i kulturstatistiken. En uppdatering av Kulturrådets BoU-statistikskrift bör därför ingå i en utvecklingsplan av kulturstatistiken.

I Barnbarometern har 3-8 åringars kulturvanor kartlagts fr.o.m. 1984 t.o.m. 2002/2003. Barometern utvecklades mellan dåvarande SR/PUB och Kulturrådet medan senare mätningar har genomförts av MMS, Mediamätning i Skandinavien, med stöd av Kulturrådet. Det är dock osäkert om fler mätningar kommer att genomföras i regi av MMS. Detta aktualiserar ansvaret för en framtida Barnbarometer.

Översiktspublicering, Kulturstatistisk Årsbok

I årsredovisningar behandlas myndigheternas egna aktiviteter, inte bidragmottagarnas verksamheter eller resultat av gjorda insatser. Myndigheter har i sina regleringsbrev i uppdrag att lämna olika åiterrapporteringar, dessa utgår dock från relativt avgränsade frågeställningar. I kulturstatistiken täcks inte samtliga kulturområden och alltför ofta definieras kultur som statligt stödd verksamhet. En samlad kunskapsöversikt över kultursektorn och dess utvecklingstendenser saknas därför. En regelbunden översiktspublicering av kulturstatistik fyller ett fundamentalt behov.

I de två rapporterna *Kulturstatistik 2000 resp. 2002* presenterade Kulturrådet en samlad översiktlig statistik täckande hela det kulturpolitiska området. Genom översättningar i tabell- och diagramrubriker till engelska vände sig rapporterna även till en internationell läsekrets. De båda senaste årsböckerna har uppenbart tillgodosett behov och möttes av uppskattning från användarna.

Innan statistikansvaret överfördes till Kulturrådet 1994 hade SCB och Kulturrådet i samarbete tagit fram fyra utgåvor av en kulturstatistisk översiktsvolym ("årsbok"), åren 1975, 1980, 1986 och 1992. Dessutom bör noteras att en manuskript ny utgåva av Kulturstatistisk årsbok 2004 togs fram men aldrig kom att publiceras.

Inom flertalet politikområden ger statistikansvariga myndigheter ut motsvarande årsböcker (t.ex. jordbruksstatistisk årsbok, utbildningsstatistisk årsbok, rättsstatistisk årsbok, arbetsmarknadsstatistisk årsbok m.fl.) Flera EU-länder har också samlade volymer av kulturstatistik som publiceras årligt eller intermittent.

Med engelsköversatta tabellrubriker gav årsböckerna en viktig internationell ingång till internationella läsare om svenskt kulturliv och kulturpolitik. Genom webbpublicering fanns en världsvid internationell direktingång till fakta om svensk kulturpolitik.

En översiktspublicering fyller allmänanvändarnas behov, t ex politiker och tjänstemän i centrala

---

¹⁴ Tänka framåt men göra nu. –Så stärker vi barnkulturen SOU 1996:45

funktioner, journalister m fl. Årsboken innehåller ett destillat av tabeller från respektive sektorspublikation men även uppgifter från andra tryckta källor som normalt inte får någon större spridning, t ex verksamhetsberättelser och årsredovisningar. Kravet på aktualitet kan dock inte ställas lika högt som i publicering av primärstatistiken.

Materialet i framtagna årsböcker bör kunna utnyttjas även för andra produktioner, t.ex. i den tidigare utgivna ”Kulturpolitik i praktiken” eller ”Kulturstatistik i fickformat” (minifolder). En engelskspråkig informationsfolder gavs ut 2001 med Kulturstatistik 2000 som grund, ”Cultural Facts”. En annan idé vore att utnyttja översiktsmaterialen för mobila skärmställningar med grundläggande kulturstatistik i digram och kartor.

Det nyetablerade forskarnätverket SweCult har tagit initiativ att fortsätta viss översiktspublisering genom rapporten KulturSverige. Utgivning är planerad till november 2008. Denna rapport kommer i någon mån kompensera bristen av en Kulturstatistisk Årsbok, men dock inte ersätta.

Vad bör göras? Prioriteringar och strategier

Fjorton år har gått sedan Kulturrådet genom statistikbesluten 1994 tilldelades ansvar för kulturstatistiken och tolv år har förflutit sedan en översyn senast genomfördes av kulturstatistiken. Det finns då naturligt behov av en förnyad analys av statistikbehoven. En förändrad kulturpolitisk omvärld ställer nya krav på statistisk information. En analys av kulturstatistikens situation kan också förväntas som en del av den kulturpolitiska utredningens arbete. Utredningen behöver ett konkret underlag i denna uppgift. I den kulturproposition som följer på utredningens betänkande kan såväl kulturstatistikens organisation som behov och resurser komma att aktualiseras som en del av större förväntade förändringar av den statliga kulturorganisationen.

Efter nära ett och ett halvt decennium av decentraliserat ansvar för kulturstatistiken finns skäl att ställa frågan hur Kulturrådet har förvalt sitt statistikansvar. En referensgrupp för kulturstatistik inrättades av Kulturrådet i samband med statistikreformen 1994. I referensgruppen ingick SCB, Kulturdepartementet, Nordicom, dåvarande Kommunförbundet och Landstingsförbunden, Riksantikvarieämbetet, Riksarkivet, Kungliga Biblioteket samt KLYS. Kulturrådets generaldirektör var ordförande i gruppen. Referensgruppen har dock inte sammanträtt sedan 2000 och gruppen är således i praktiken avskaffad.

I ”arvet” från SCB övertog Kulturrådet 1994 en internationellt gängse syn på kulturstatistiken som nära anslöt till Unesco:s utveckling. Arkivstatistik infördes på agendan och Kulturrådet publicerade en kulturmiljöstatistik. I det nordiska arbete som Kulturrådet var engagerat i tillsammans med Nordiska statistiska sekretariatet stämde erfarenheterna väl med synsättet i nordiska grannländerna. I det europeiska arbetet inom Eurostat var det Unescoplattformen som gällde mellan representanter från nationella statistikbyråer. Kontaktytorna i Kulturrådets statistikarbete präglades av fackstatistiker inom SCB. Diskussionerna om kulturstatistikens innehåll och avgränsning byggde på internationellt synsätt grundat på samarbetet med statistikinstitutionen i andra länder.

I den kulturstatistiska översynen 1996, fanns dock, enligt uppsatsförfattaren, ambitioner som inte var helt realistiska, bl.a. föreslogs att Kulturrådet skulle få ett formellt ansvar för massmediesta-

tistiken. I översynen menade man också att Kulturrådet borde vara berett att ta ansvar för statistik om den religiösa/kyrkliga sektorn. Idrottsstatistiken pekades också på som ett område där Kulturrådet borde ta ansvar.

Millennieskiftet kom att innebära en förändring i tolkningen av Kulturrådets statistikuppdrag. Kulturmiljöstatistiken och arkivstatistiken lämnades åt sidan, Kulturbarometern lades ner och Årsboksarbetet upphörde. I stället kom att prioriteras en särskild utveckling av dansstatistiken. Frågan skulle därför kunna ställas om de från SCB överförda resurserna för officiell statistik kommit att användas för statistik om konstområden inom Kulturrådets egna korridorer.

Tidigare övergripande kulturstatistiska diskussioner kom att avklinga genom nerläggningen av den kulturstatistiska referensgruppen. Någon analys av andra kulturmyndigheters statistikbehov har inte ansetts nödvändig. Internationella influenser i statistikverksamheten har knappast förekommit och forskarkontakter har varit sparsamma. Stora förseningar i de internproducerade statistikpublikationerna har varit regel de senaste fem åren. Genom en hög personalomsättning har kontinuitet i statistikarbetet försvårats.

Kulturrådet har, som den enda av de drygt tjugotalet statistikansvariga myndigheterna, inte längre något produktionssamband med SCB genom extern outsourcing av statistikproduktionen. Kontakterna med den professionella statistikvärlden har därmed tunnats ut. Kulturrådet är också, som konstaterats ovan, den enda statistikansvariga myndigheten som saknar ett användarråd.

Uppsatsförfattaren (som i maj 2008 kan överblicka tre decennier som statistiker vid Kulturrådet) frågar sig filosofiskt, likt en kulturstatistikens Robin Hood, vilka mekanismer som styr den svenska kulturstatistiken. Under tre decennier har en officiell biblioteksstatistik och studieförbundsstatistik tagits fram årligen för kostnader i sexsiffriga belopp, samtidigt som det under dessa tre decennier, pga. bristande resurser, inte gjorts ett blygsamt initiativ att påbörja en första statistik på bild- och formområdet.

Det tecknade historiken kan synas polemisk och partisk. Faktum kvarstår dock om utvecklingen granskas i perspektivet av de senaste femton årens statistikutgivning. Från en kulturpolitisk omvärld har framförts frågor som gäller kontinuitet, aktualitet, kvalitet och användaranpassning i kulturstatistiken. En bakgrund till forskarnätverket SweCult är forskarvärldens behov av en helgjuten kulturstatistik.

För att vända utvecklingen är det nödvändigt att få in influenser, synpunkter och diskussioner från den kulturpolitiska omvärlden. En första åtgärd bör därför bli att snarast i ett tillkallat användarråd återuppta diskussioner om kultursektorns statistikförsörjning. I ett sådant råd bör ingå representanter för kultursektorn och forskarvärlden. De parter som ingick i den tidigare kulturstatistiska referensgruppen representerar i huvudsak kultursektorns användare och massmedieforskningen. I ett användarråd bör också ingå någon representant för den kulturpolitiska forskningen.

Det finns kvarstående oklarheter i Kulturrådets såväl formella som reella statistikansvar som Utvärderingskommittén av statistikreformen pekade på i sitt betänkande. Det är i dag tolv år sedan någon officiell kulturmiljöstatistik publicerades och ansvaret för denna statistik bör fastställas. En annan fråga gäller tidigare planer för arkivstatistiken. Det formella ansvaret för massmediestatistiken, bl.a. böcker och kulturtidskrifter, är ytterligare exempel. Det är också hög tid att såväl

teater- som musikstatistiken inordnas som en officiell statistik. Bl.a. dessa frågor bör klarläggas för att kunna ingå i nästkommande revidering av statistikförordningen.

Sverige var länge drivande, såväl i det nordiska kulturstatistiska samarbetet som i det europeiska utvecklingsprojektet. UNESCO-perspektivet fanns med genom aktivt deltagande i de båda världskulturrapporterna. Under senare år har dock det svenska engagemanget och deltagandet minskat i det internationella kulturstatistiska samarbetet. Genom det internationella uppdrag som Kulturrådet tilldelats är det hög tid att statistikfrågorna åter tas upp på den internationella agendan. I Kulturrådets uppdrag ingår en internationell omvärldsbevakning.

I det kulturstatistiska samarbetet hade sålunda Sverige en tätposition. Frågan som kan ställas är om Sverige i dag har hamnat på efterkälken då det gäller kulturpolitisk kunskapsutveckling.

Behövs förändrad kulturstatistikorganisation genom fler statistikansvariga myndigheter ?

År 2008 kan alltså konstateras att kulturstatistikens verklighet och regelverk inte överensstämmer. Ansvar för och omfattningen av kulturstatistiken, enligt statistikförordningen, kan sägas vara föråldrat med sina rötter i 1970-talet. Det behövs en förnyad diskussion om statistikförsörjningen inom kulturområdet.

En målsättning med statistikens decentraliserade organisation var att finna heltäckande ansvar för samhällets samlade statistikbehov; ansvarsgränserna bör vara ”kloss i kloss”, några vita fält, luckor eller dubbelansvar bör således inte finnas. Närmare riktlinjer för Kulturrådets statistikansvar gavs dock inte i samband med den nya ansvarsfördelningen 1994. Eftersom Kulturrådet är den enda statistikansvariga myndigheten inom Kulturdepartementets ansvarsområde är dock en näraliggande tolkning att myndigheten måste ha ett övergripande och brett ansvar för kulturstatistiken inom departementsområdet.

Otydligheterna i Kulturrådets statistikansvar är inte formella skönhetsfel utan bevakningsansvaret i den officiella statistiken saknar heltäckning och transparens då det gäller Kulturdepartementets område. Bör Kulturrådets ansvarsområde breddas? En sådan breddning måste i så fall regleras och preciseras i statistikförordningen liksom i Kulturrådets instruktion. En annan alternativ lösning vore att inrätta ny(a) statistikmyndighet(er) med ansvar för de statistikområden som i dag saknar tydligt ansvar.

Det är naturligt om frågorna behandlas och analyseras av den kulturpolitiska utredningen. Rådet för den officiella statistiken är en diskussionspartner liksom ansvariga för statistikfrågor inom Finansdepartementet.

En tänkbar modell vore att renodla ansvaret i tre undergrupper; statistik om Kulturlivet, Kulturarvet samt Massmedierna med ansvariga myndigheter för resp. område. I en sådan modell kan sålunda Nordicom tilldelas uppgiften som statistikansvarig myndighet för massmediestatistiken (exkl. böcker och tidskrifter?). Att Nordicom formellt representerar universitetsvärlden torde inte utgöra något hinder eftersom det redan bland statistikansvariga myndigheter finns universitetsorganisationer (t.ex. Lantbruksuniversitetet, SLU). Ansvar för Kulturarvstatistiken förutsätter en ny myndighetstruktur inom området.

Ett annat alternativ är att den centrala kulturmyndigheten ges ett uttalat uppdrag som statistikansvarig för *hela* det kulturpolitiska området. Ett sådant uppdrag måste i så fall få en tydlig precisering. I en sådan lösning kvarstår dock att lösa ansvaret massmediestatistiken.

En av faktorerna bakom kulturstatistiken stagnation senaste decennium kan vara bristen på tydlighet i statistikansvaret. Var kanske statistikreformen från 1994 ”feltänkt” och inte tillämplig för ett litet samhällsområde med en splittrad myndighetsstruktur? Eller är kulturområdet ”feltänkt” genom alla sina kulturmyndigheter?

Den kulturpolitiska utredningen har i uppgift att utreda kulturområdets statliga organisation utifrån en förutsättning med färre myndigheter i framtiden. Kanske blir det först i en ny sådan organisation som även kulturstatistiken kan finna sin decentraliserade ”transparanta” plats.

En internationell utblick ger vid handen att Sverige är unikt med sin splittrade statliga organisationsstruktur inom kulturområdet (I ERICArts europeiska kompendium finns dokumentation). Sverige är tillika också det land inom EU som har den mest splittrade och decentraliserade statistikorganisationen med 25 ansvariga statistikmyndigheter.

Oavsett organisatoriska lösningar för den sektoriella statistiken finns behovet av ansvar för övergripande statistik. Heltäckande kunskapsöversikter och analyser tas inte fram för det kulturpolitiska området. Under 1980- och 1990-talen genomfördes olika initiativ för en kulturpolitisk analysrapportering. Inom flera andra politikområden har senare år producerats policyrelevanta, heltäckande, analysrapporter och sektorsöversikter. Kulturvanemätningar och den kulturekonomiska statistiken behöver en fortsatt konrtinuitet.

Kulturområdet kännetecknas av en splittrad organisationsstruktur med nära dussinet myndigheter och andra ansvariga instanser inom områdets olika verksamhetssektorer. I detta avseende skiljer sig kulturområdet från t.ex. utbildningsområdet eller det socialpolitiska området inom vilka det finns ett fåtal större, administrativt ansvariga, myndigheter. Inom några andra samhällsområden finns särskilda statliga institut för analys och utvärdering, t.ex. inom arbetsmarknadspolitiken eller kommunikationsområdet.

Genom organisationsstrukturen har utrednings-, statistik- och forskningsinsatserna sektoriserats och resultaten har därför ofta kommit att brista i helhetssyn. Ingen myndighet eller forskningsinstitution har haft ett direkt ansvar för en samlad områdesanalys.

En kulturstatistisk långsiktsplan

Kulturstatistiken har i delar kommit att stagnera genom en stelbent organisation och ett regelverk med rötter i 1970-talet. Ett hinder för utveckling har även utgjorts av snäva sektorsintressen (som så ofta inom kulturområdet). En utveckling av statistiken måste ses långsiktigt och prioriteras över sektorsgränser. Problemen är emellertid inte enbart organisatoriska, *det saknas helt enkelt resurser för en heltäckande, adekvat kulturstatistik*, resurser som också kan garantera en aktuell utgivning och uppbyggnad av ny statistik.

Det har pekats på brister och luckor i statistikförsörjningen, bl.a. avsaknaden på översiktspublivering genom att den kulturstatistiska årsboken inte längre publiceras. Kulturvanestatistiken har också kommit att leva i ett vakuum sedan Kulturbarometern upphört med undersökningar och SCBs välfärdsundersökningar (ULF) i framtiden inte heller kommer att omfatta frågor om kulturaktiviteter. Den kulturekonomiska statistiken bör revideras och finna en form. Några konstområden saknar fortfarande en reguljär statistik, bl.a. pekas på bristen på statistik om bild- och formområdet, arkivområdet och kulturmiljöområdet.

I en långsiktplanering krävs prioritetklasser med kostnadskalkyler. Arbetet kräver en mer detaljerad analys än vad som är möjligt inom ramen för denna uppsats. Nedanstående sammanställning vill ge en överblick av behoven som diskuterats.

KULTURSTATISTISK LÅNGSIKTSPLAN: UTVECKLINGSBEHOV, NY STATISTIK

Produkt/Åtgärd	År/Prioritet	Kostnad ¹⁵	Kommentar
<u>Bild- och formstatistik</u> Sammanställning av första publikation, ny enkät till konsthallar och andra utställare	2008	250 tkr	Vartannat år Ny statistik
<u>Snabbstatistik, kvartalsstatistik, aktualitet</u> toder för webbrapportering	2009	150 tkr	Löpande Me-
<u>Kulturbarometer</u> Fortsättning av tidigare mätningar Revidering av frågebatteri	2009	300 tkr	Vartannat år
<u>Teater- och dansstatistik</u> Uppsnabbning, webbpublicering Förbättrad särredovisning av dansstatistik Breddat redovisningsområde	2009		Årlig
<u>Musikstatistik</u> Uppsnabbning, webbpublicering Breddat redovisningsområde	2009		Årlig
<u>Museistatistik (SOS)</u> Översyn av statistiken med utvidgad museidefinition, arbetslivsmuseer m.fl. Konsthallar ingår i ny bildkonststatistik	2010		Årlig
<u>Biblioteksstatistik (SOS)</u> Ev. fjärrlånehantering, arbetsplatsbibliotek m.m.			Årlig

¹⁵ Resursförstärkning för utveckling av befintlig statistik och uppbyggnad av ny statistik. Utslaget till årlig kostnad vid intermittenta utgivningar

<u>Böcker och tidskrifter</u> Uppdatering av Litteraturutredningens statistik		200 tkr	Vartannat år
<u>Kulturstatistisk Årsbok</u> Fortsättning av 2002 års publicering	2010	250 tkr	Vart 3:e år
<u>Kulturmiljöstatistik (SOS)</u> Verksamhetsstatistik, kulturmiljöindikatorer (senaste publicering 1996)	2010	250 tkr	Vartannat år RAÄ, KUR
<u>Arkivstatistik</u> Forts. utvecklingsprojekt 1999 Samordnad publicering	2010	100 tkr	Vartannat år RA, KUR
<u>Kulturens pengar, Kulturekonomin (SOS)</u> Offentliga kulturutgifter, Sponsring, Ny kommunenkät. Reviderad landstings- enkät. Hushållens konsumtion, Kulturexport Kulturindustrin, Kreativa näringar	2009		Vartannat år
<u>Regionala kulturinsatser</u> Regional redovisning av statliga insatser Utökas med folkbildningsinsatser regionalt fördelade Nationella kulturinstitutioner behandlas	2010		Vartannat år Uppdrag
<u>Barn och ungdomars kultur</u> Sammanställning av befintlig statistik Uppdatering av rapport 2000:3	2010	150 tkr	Vart 3:e år Ny statistik
<u>Barnbarometern</u> Fortsättning av tidigare mätningar Stöd till Mediamätning i Skandinavien		100 tkr	MMS vart tredje år
<u>Standardiserade publikundersökningar</u> vecklingsprojekt för museer, bibliotek, teatrar orkesterinstitutioner (jmf. Frientréutvärderingen)	2010	100 tkr	Löpande, Ut- finansiering gm uppdrag
<u>Konstnärer och konstnärspolitik</u> Konstnärernas ekonomiska situation			Konstnär- nämnden
<u>Kulturutbildningar och kultursysselsättning</u> Sammanställning av befintlig statistik och SCB-register, Ams m.fl		150 tkr	Ny statistik Kulturrådet
<u>Samordnings- o publiceringsansvar.</u> Arbete med utvecklingsstrategier, Webbpublicering, Internetportal	2009	100 tkr	Löpande

SUMMA

1 900 tkr

Sammanfattning

Planen ovan är översiktlig och beloppen preliminärt uppskattade. Enligt slutsumman behövs en resursförstärkning som *initialt kan uppskattas till 1,9 milj. kr för en femårig första uppbyggnad och utveckling*. Ett första etappmål är utveckling av den kulturekonomiska statistiken och kulturvanestatistiken. Kulturbarometern måste återupptas och initiativ tas för en fortsatt Barnbarometer. Insatser för förbättrad aktualitet är en nödvändig åtgärd i teater- och musikstatistiken. Initiativ tas för att inordna dessa båda statistikprodukter i den officiella statistiken.

Ett annat första etappmål gäller utbyggnad ny kulturstatistik, bl.a. av en bild- och formstatistik och publicering av en barn- och ungdomsstatistik. Fortsatt utgivning av en kulturstatistisk årsbok är nödvändigt för att upprätthålla en statistisk minimistandard för politikområdet. Behov av en utvecklad dansstatistik löses inom den nuvarande teater- och dansstatistiken.

En återupptagen publicering av kulturmiljöstatistik förutsätts i planen. Arkivstatistiken bör samordnas och på sikt inordnas i den officiella statistiken. En ny statistik föreslås om utbildningar och sysselsättning inom kulturområdet.

Samtidigt föreslås också en viss utglesning av befintlig statistik som medger omprioriteringar, bl.a. genom att studieförbundsstatistiken kan publiceras vartannat år. Publikationen Det regionala utfallet skulle, på samma sätt genom en publicering vartannat år, frigöra resurser för ambitionshöjning och en utvecklad regional analys omfattande även nationella institutioner och kultur inom folkbildningen.

Slutord

Statistiken ingår som en del i kulturektorns samlade kunskapsförsörjning. Med kunskapsförsörjning menas här, utöver forskning, även en infrastruktur bestående av bl.a. statistikproduktion, forskningsinformation, databaser och dokumentation.

Trots att den statliga kulturpolitiken för några år sedan firade sitt trettioårsjubileum har kulturpolitiken aldrig fått en koppling till forskningen på det sätt som gäller t.ex. för utbildningspolitiken eller socialpolitiken. Inom dessa politikområden finns en given nära koppling mellan sektorn, dess statistikförsörjning och forskningen.

Nya resurser för kulturstatistiken måste sättas i relation till kulturektorns samlade behov av kunskapsuppbyggnad. De i dag alltför blygsamma resurserna för kulturstatistik bör också ses i relation till och jämföras med resurserna som tilldelas statistik inom andra politikområden.

Utveckling av kulturpolitiken förutsätter en utveckling av kunskapen om kulturområdet. En förhoppning är att den arbetande kulturpolitiska utredningen i sina analyser och förslag ska ge grund för en långsiktig kunskapsuppbyggnad som innehåller både kvantitativa och kvalitativa metoder. Kulturstatistiken kan sägas ”mäta det omätbara”, men det är först då empiriska och kva-

litativa metoder kompletteras i en analys som kunskapen blir meningsfull. Statistik, forskning och analyser ger tillsammans kunskap som kan bidra till förståelse av den historiska utvecklingen. Denna kunskap ger också möjligheter att välja mellan olika alternativ inför framtiden.